

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

10. SINIF COĞRAFYA

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığı'na aittir.
Bu öğretim materyalinin metni, soruları ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir suretle alınıp yayımlanamaz.

DOĞAL SİSTEMLER

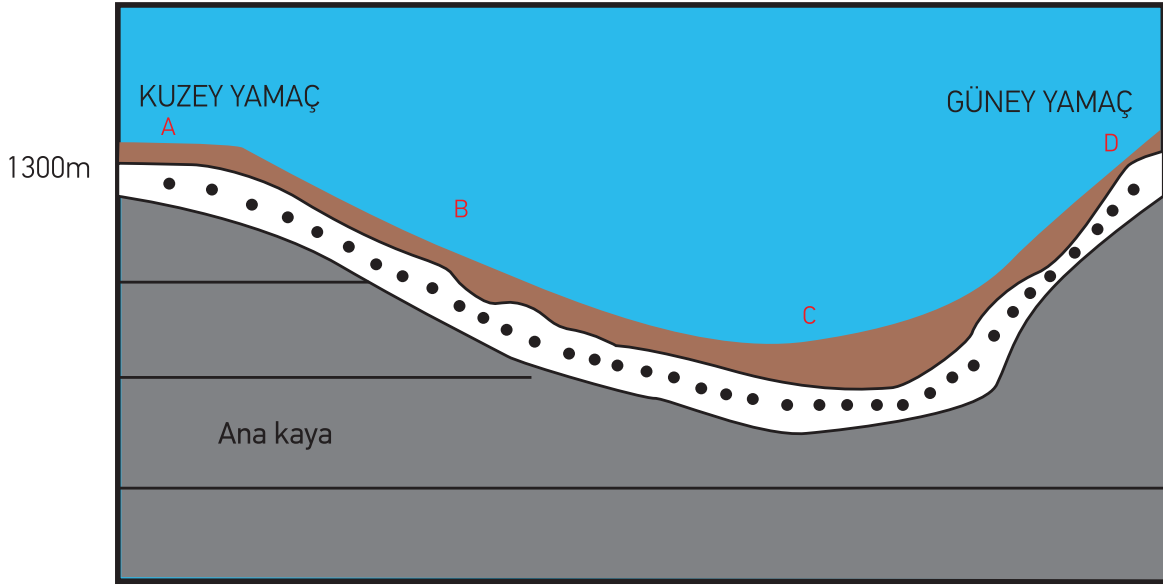
Ders Planının Konusu	Türkiye'nin İklimi	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.1. DOĞAL SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.1.13 Türkiye'deki toprakların dağılışını etkileyen faktörler ile toprak tiplerini ilişkilendirir.	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama, Değişim ve sürekliliği algılama, Harita becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

- Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilir.
 - Çevrenizde gördüğünüz topraklarda ne gibi farklılık ya da benzerlikler vardır. Sınıfta tartışılır.
 - Türkiye'de toprak dağılışına etki eden faktörler neler olabilir?
- EK 1'de verilen profilden yola çıkılarak öğrencilerin soruları cevaplandırması istenir.
- EK 2'de verilen haritanın işaretler bölümüne uygun olarak tarama yaptırılır. Yine aynı ekteki ifadeler sınıfta okunarak doğru ya da yanlış olarak değerlendirilir.
- EK 3'te verilen sıcaklık ve yağış grafiklerini inceleyerek ilgili soruları cevaplandırmaları istenir.

EK 1

Kayaçların ayrışmasında ve toprak türlerinin farklılaşmasında iklim, ana kaya, topografya (bakı, yükseklik, eğim), zaman ve canlıların etkisi bulunmaktadır. Buna göre aşağıda verilen profili inceleyerek farklı yamaçlarda toprak türlerinin değişmesini bu nedenler çerçevesinde açıklayınız.

KUZEY ANADOLU DAĞ KUŞAĞI

1. Yukarıdaki profilden yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

- Toprağın derinliğini çoktan aza doğru sıralayınız.
- Ana kayada çözünme hızının fazla olduğu noktaları yazınız.
- Humus bakımından zengin olan noktayı yazınız.
- Toprağın içindeki nem oranının fazla olduğu noktayı yazınız.
- Yükseltinin artması ile beraber toprak örtüsünde ne gibi değişmeler olur. Açıklayınız.

EK 2

Aşağıdaki görselde Türkiye toprak haritasına ait lejant verilmiştir. Lejanta uygun olarak doğru sembolleri kullanarak Türkiye haritası üzerinde toprakların dağılışını gösteriniz.

Türkiye Toprak Haritası	
İşaretler	
++++	Kahverengi Orman toprağı
////	Kahverengi ve Kestane Rengi Bozkır Yoprağı
-----	Kırmızı Renkli Akdeniz Toprağı
oooo	Alüvyal Topraklar

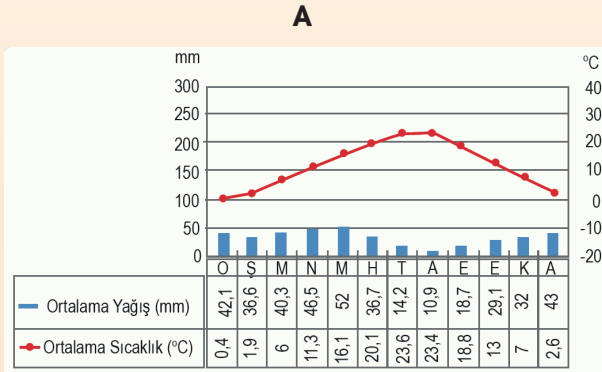
Aşağıdaki ifadeleri okuyarak doğru "D" ya da yanlış "Y" olarak değerlendiriniz.

1. Kuzey Anadolu'da kışın yapraklarını döken ağaçların altında kahverengi orman toprakları görülür.		
2. Erzurum ve Kars plato sahalarında görülen kara topraklar humus bakımından zengindir.		
3. Yarı kurak alanlarda görülen kayalarda fiziksel ayrışma şiddetlidir.		
4. Kahverengi orman toprağında aşırı yıkanmadan dolayı A horizonunda kireç ve tuz birikimi azdır.		
5. Dağların uzanış doğrultusu sıcaklık ve nem koşullarını değiştirdiği için ülkemizde özellikle Karadeniz dağ kuşağının kıyısı ile kıyı gerisindeki toprak tipi aynı değildir.		
6. Taşınmış toprakların horizonları daha kolay ayırt edilir.		
7. Karadeniz kıyılarında kimyasal çözünme etkili iken iç kesimlerde fiziksel ayrışma daha etkilidir.		

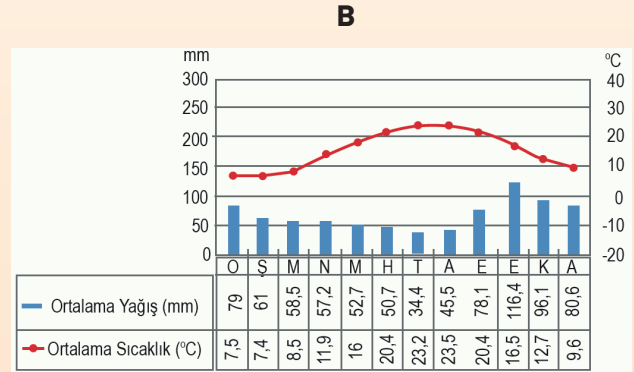
EK 3

Kayaçlarda meydana gelen fiziksel ayrışma ve kimyasal çözünme bölgenin sıcaklık ve yağış koşullarıyla ilgilidir. Bu durum özellikle zonal toprakların oluşumunda daha belirgindir. Topoğrafya koşulları doğal bitki örtüsünün özellikleri de toprak oluşumunda belirleyici olur.

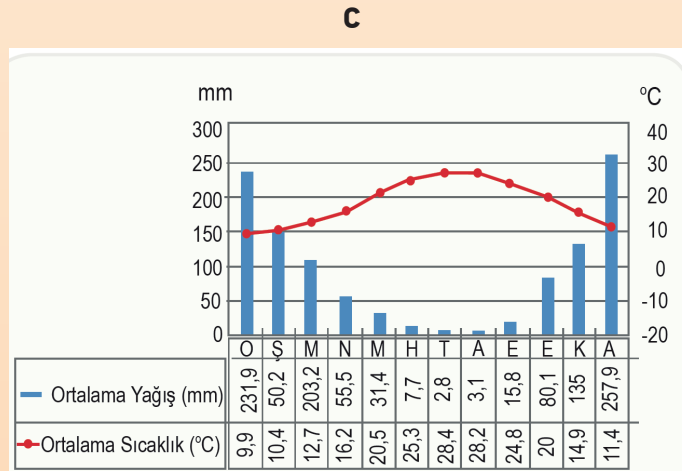
Bu bilgiler ışığında aşağıda verilen grafikleri yorumlayarak soruları cevaplandırınız.

Grafik 1: Ankara

Grafik 2: Trabzon

Grafik 3: Antalya

Zonal toprakların oluşumunda ana kaya, iklim ve toprağın drenaj durumu etkilidir. Ayrıca bu toprakların oluşumu ve dağılışında topoğrafya ve bitki örtüsü de etkilidir. Özellikle bitki örtüsü ve toprak arasındaki ilişki bu toprak grubunda yüksektir.

Grafiklerdeki bilgilerden yola çıkarak aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

- İklim ve bitki örtüsünün özelliklerini göz önüne alınırsa hangi ilde gelişen topraklarda organik madde miktarının daha fazla olduğu söylenebilir?
- Topraktaki yıkanma oranlarına göre illeri sıralayınız.
- Grafikleri verilen merkezleri fiziksel ayrışma hızlarına göre fazladan aza doğru sıralayınız.

DOĞAL SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Türkiye'nin İklimi	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.1. DOĞAL SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.1.15. Bitki toplulukları ve türlerini genel özelliklerine göre sınıflandırır. 10.1.16. Bitki topluluklarının dağılışı ile iklim ve yer şekillerini ilişkilendirir.	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama, Değişim ve sürekliliği algılama, Harita becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

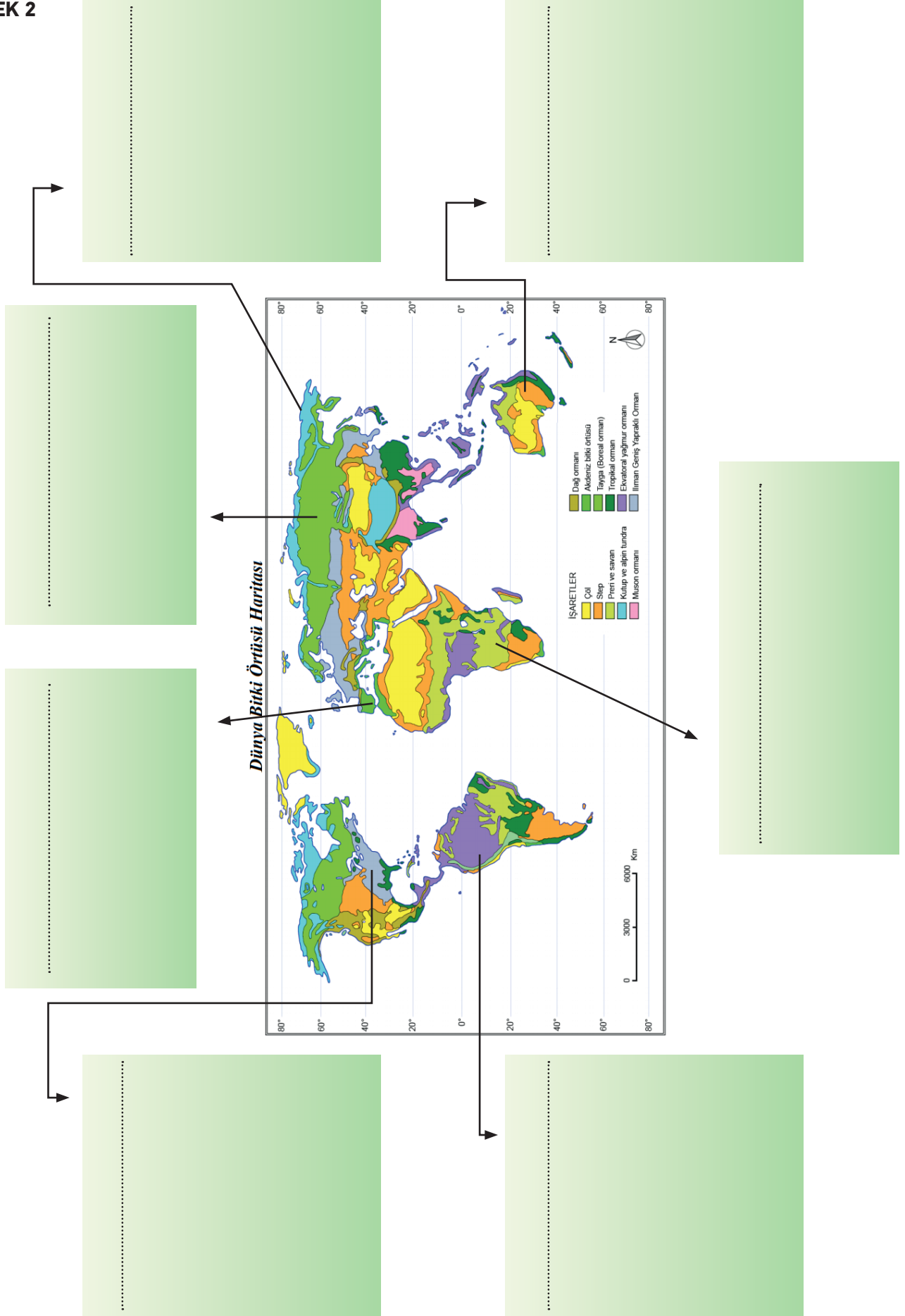
- Öğrencilere aşağıdaki sorular yönlendirilir.
 - Yakın çevrenizde gördüğünüz bitki topluluklarının özelliklerini anlatınız.
 - İklim ve bitki topluluklarının dağılışı arasında nasıl bir ilişki vardır?
 - Topografya bitki örtüsünün dağılışını etkiler mi?
- Öğrencilerden EK 1'de verilen bitkilerin ait olduğu bitki formasyonunun adının yazılması istenir.
- EK 2'de verilen dünya bitki toplulukları haritasında oklarla gösterilen yerlerde gelişmiş bitki formasyonlarının adını yazıp genel özelliklerini açıklayınız.
- EK 3'te sıcaklık ve yağış grafiği verilen merkezlerden yola çıkarak soruların cevaplandırılması sağlanır.
- Öğrencilerden EK 4'te verilen profili inceleyerek soruları cevaplandırmaları istenir.

EK 1

Dünya genelinde bitki toplulukları ağaç, çalı ve ot topluluğu olmak üzere üç formasyona ayrılır. Aşağıda verilen bitki türlerini bu başlıklara göre sınıflandırınız.

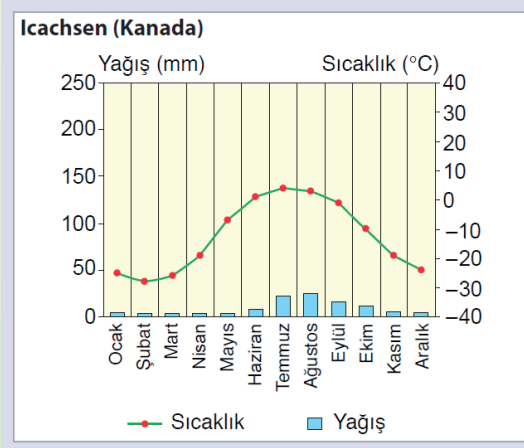
Mangrov	Kermez Meşesi	Gelincik	Defne
.....
Köknar	Zeytin (Delice)	Zakkum	Teak
.....
Kızılçam	Koyun Yumağı	Sakız Ağacı	Baobap Ağacı
.....

EK 2

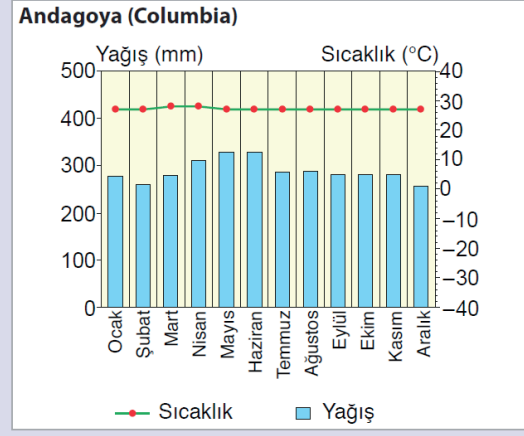

EK 3

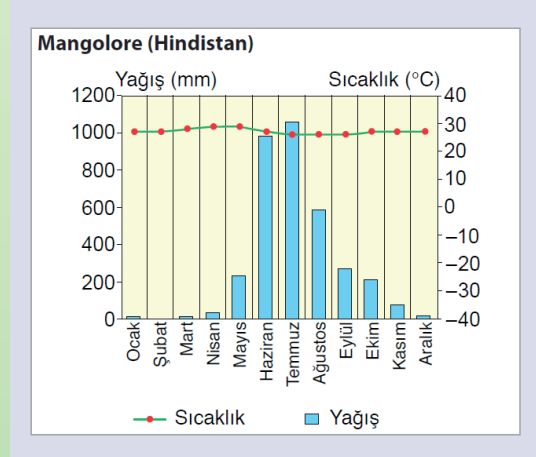
Aşağıda verilen merkezlerin sıcaklık ve yağış şartlarını göz önüne alarak soruları cevaplandırınız.

I. MERKEZ

II. MERKEZ

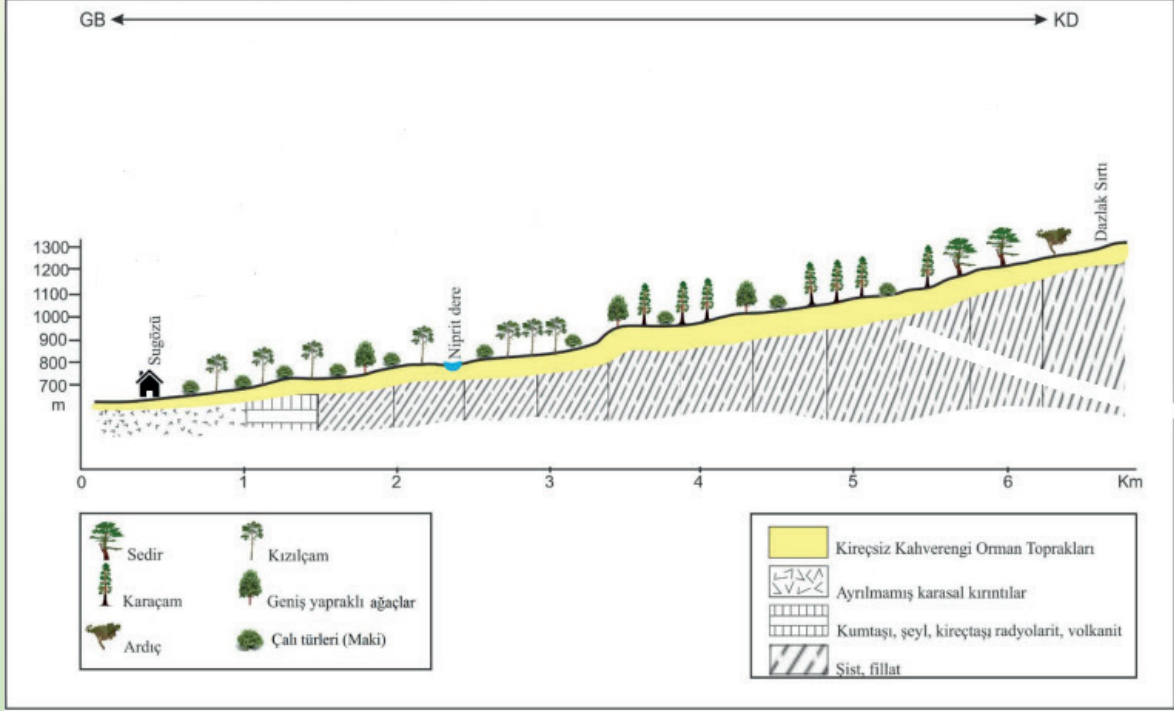

III. MERKEZ

1. Tayga adı verilen iğne yapraklı ağaçların geniş bir alan kapladığı merkez hangisidir?
2. Muson ormanları hangi merkezde görülmektedir?
3. Merkezleri bitki tür ve çeşitliliği açısından fazladan aza doğru sıralayınız.
4. Sıcaklık ve yağış grafikleri verilen merkezlerde görülen doğal bitki topluluklarına rastlanabilecek yerlere üçer örnek veriniz.

EK 4

Aşağıdaki soruları bitki topluluklarının dağılışına etki eden faktörleri dikkate alarak cevaplandırınız.

Sugözü ve Dazlak Sırtı Bitki Kesiti

1. Sugözü'nden Dazlak Sırtına doğru çıkıldıkça bitki örtüsünün değişmesine neden olan temel faktörleri yazınız.

.....

.....

2. Bitki türlerini sıcaklık isteklerine göre sınıflandırınız.

.....

.....

3. Sugözü'nden Dazlak Sırtına doğru çıkıldıkça sırasıyla hangi iğne yapraklı türler görülmektedir. Yazınız.

.....

.....

DOĞAL SİSTEMLER

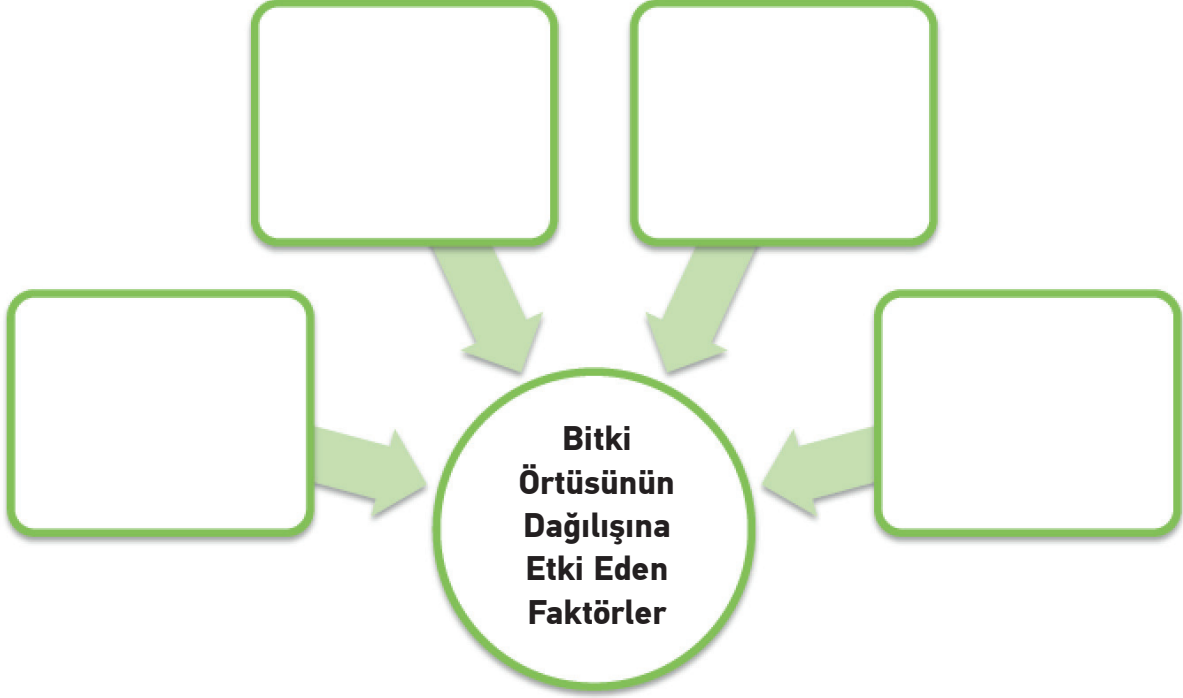
Ders Planının Konusu	Türkiye’de Bitki Toplulukları ve Dağılışı	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.1. DOĞAL SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.1.17. Türkiye’deki doğal bitki topluluklarının dağılışı ve yetişme şartları açısından analiz eder. Türkiye’deki endemik ve relict bitkilerin dağılışı, önemi ve korunması gerekliliği üzerinde durulur.	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama, Değişim ve sürekliliği algılama, Harita becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

1. Öğrencilere aşağıdaki sorular yönlendirilir.
 - a. Ülkemizde görülen iklim çeşitliliği doğal bitki topluluklarının dağılışına nasıl etki etmektedir.
2. Öğrencilerden EK 1 de verilen kavram haritasını uygun şekilde doldurmaları istenir.
3. EK 2’de verilen Türkiye Orman Varlığı haritasını kullanarak ilgili soruların cevaplandırılması istenir.
4. EK 3’te verilen uygulama ile öğrencilerden başlıca endemik ve relict bitkilerin yetişme alanlarını dilsiz harita üzerinde tarayarak göstermeleri istenir.

EK 1

Türkiye’de bitki topluluklarının dağılışında başta iklim ve topografya şartları kontrol etmekle birlikte toprak özelliği ve canlılarda bu dağılışa katkı sağlamaktadır. Yağış ve sıcaklık koşulları bitki topluluklarının genel özelliklerini belirledikleri gibi yayılış alanı hakkında da bilgi vermektedirler.

Aşağıdaki soruları cevaplandırınız.

1. Yerden yükseldikçe sıcaklık ve yağış koşullarının değişmesi bitki örtüsünü nasıl etkiler? Açıklayınız.
2. Bir dağın kuzey yamacı ile güney yamacı arasında bariz olarak farklı bitki topluluğu görülüyorsa bu durumu nasıl açıklarsınız.
3. Toprak yapısı ile bitki toplulukları arasında nasıl bir ilişki vardır? Açıklayınız.

EK 2

Aşağıdaki harita Türkiye'deki orman varlığının yüzdelik değerlerine göre hazırlanmıştır. Verilen soruları haritadan faydalanarak cevaplandırınız.

Türkiye'de ormanların dağılışı

(<https://www.ogm.gov.tr>)

1. Türkiye'deki orman varlığının dağılışına etki eden faktörleri yazınız.
2. Benzer iklim koşullarına sahip olmalarına rağmen Muğla'daki orman varlığının İzmir'den daha fazla olmasının nedenlerini açıklayınız.

Aşağıda verilen ifadeleri doğru "D" ya da yanlış "Y" olarak değerlendiriniz.

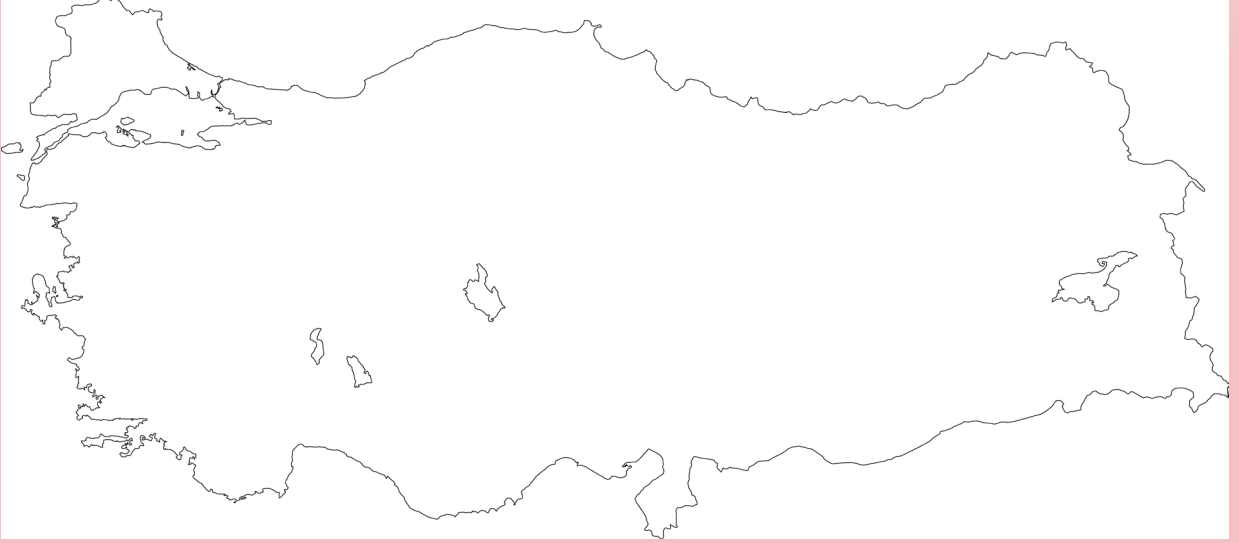
1. Küre Dağları'nın kuzey yamaçlarındaki orman varlığı güney yamaçlara göre daha fazladır.		
2. Anadolu'nun iç kesimlerinde orman varlığının az olmasının temel nedeni sıcaklıktır.		
3. Step formasyonunda görülen bitki türleri deve tabanı, sığırkuyruğu, çaban yastığıdır.		
4. Toros dağlarının güney yamacında 500m'den alçak kesimlerde sedir ağacı geniş yer kaplamaktadır.		
5. Makilerin tahrip edildiği yerlerde garig toplulukların rastlanmaktadır.		
6. Akdeniz'in doğal bitki türlerinden biri sedir ağacıdır.		
7. Yaz aylarının yağışlı geçtiği bölgelerde fıstık çamı yetişir.		
8. Endemik türlerden olan sıgla ağacı Muğla ve çevresinde yayılış göstermektedir.		

EK 3

Aşağıda kutu içinde verilen endemik ve relik bitkilerin yayılış alanları harita üzerinde gösteriniz.

ENDEMİK TÜRLER	Kasnak Meşesi	Sığla Ağacı	Anzer Çiçeği	Datça Hurması	İspir Meşesi	Siyah ters Lale	Safran	Kazdağı köknarı
-----------------------	---------------	-------------	--------------	---------------	--------------	-----------------	--------	-----------------

RELİKT TÜRLER	Kayın ağacı	İhlamur ağacı	Kocayemiş ve sandal	Sedir ağacı
----------------------	-------------	---------------	---------------------	-------------

BEŞERÎ SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Nüfus ve Nüfusun Özellikleri	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.3. BEŞERÎ SİSTEMLER	
Kazanımlar	10. 2.1 İstatistiki verilerden yararlanarak nüfus özellikleri ve nüfusun önemi bulunur. a) <i>Nüfus artış ve azalışın olumlu olumsuz etkilerine örnek ülkeler üzerinden örnekler verir.</i> b) <i>Nitelikli genç nüfusun ülkelerin kalkınmasındaki önemi vurgulanır.</i> c) <i>Nüfus artış hızı ile ülkelerin kalkınması arasındaki ilişkiye yer verilir.</i>	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama, Tablo grafik diyagram hazırlama yorumlama,	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

1.Öğrencilere aşağıdaki sorular yöneltilir.

- Nüfus sayımlarına neden ihtiyaç duyulur?
- Nüfus sayımları sonucunda hangi bilgilere ulaşılır?
- Nüfusun genç ve dinamik olması ne demektir?
- Nüfus artışı deyince ne anlıyorsunuz.

2. EK 1'deki uygulamada verilen paragraf okunarak nüfus sayımları sonucunda elde edilen verileri maddeler halinde yazdırılır. Klasik soruların cevabı sınıfta öğrencilere beyin fırtınası yaptırılarak yazdırılır.

3. EK 2'de verilen kavram haritaları nüfus artışının olumlu ve olumsuz yönleri ile sınıfta tartışılarak yazdırılır.

4. EK 3'te verilen grafik ve tablodaki bilgiler doğrultusunda uygun olan ülke işaretlenir.

EK 1

Sınırları belli bir alanda yaşayan insan sayısına **nüfus** denir. Nüfus bilimi coğrafyanın konuları arasında olmakla birlikte tarih, sosyoloji ve ekonominin de inceleme alanı içine girmektedir. İnsan yaşadığı doğal ortamı doğrudan ya da dolaylı olarak etkilemektedir. Fiziki şartların elverişli olduğu alanlarda ilk yerleşmeler kurulmuş ve bu yerleşmeler beşerî faktörlere bağlı olarak zaman içinde gelişme göstermiştir. Nüfusun artması, alansal dağılışı ve bu dağılışı üzerine olan etkiler, nüfusun dinamik yapısı ve hareketliliği coğrafya biliminin ilgilendiği başlıca konulardır. Nüfusun yapısal özelliklerinin bilinmesi ve bu alanda araştırmalar yapılması ekonomik ve sosyal anlamda sağlıklı verilere ulaşılması periyodik takvimlerle yapılan nüfus sayımları ile olmaktadır. Nüfus sayımları sonucunda şu verilere ulaşılır.

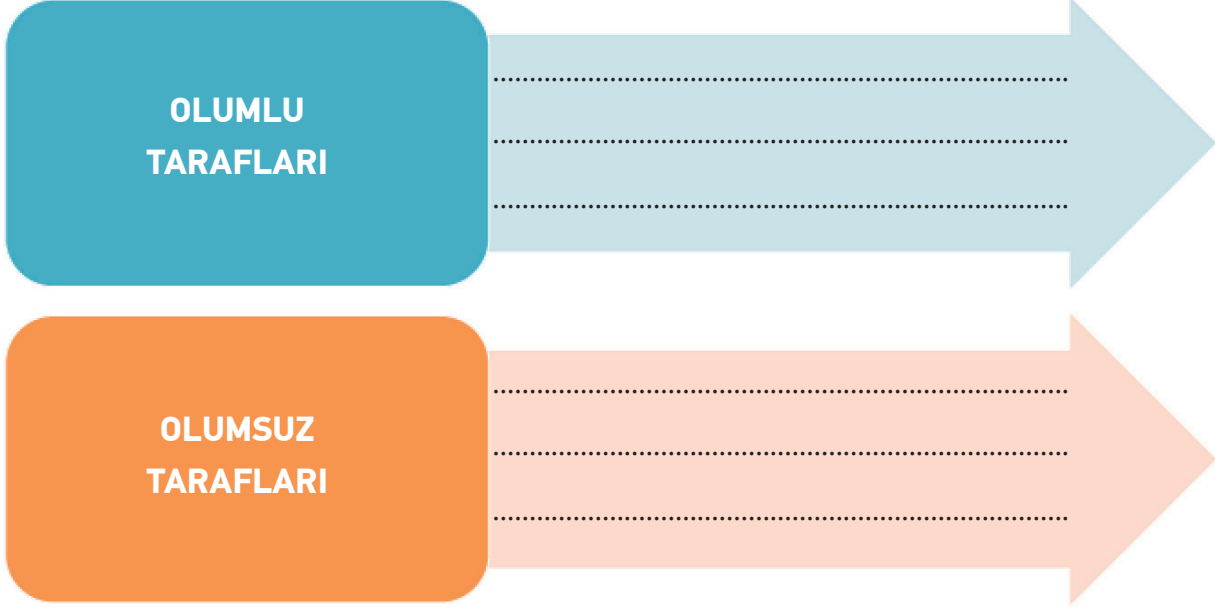
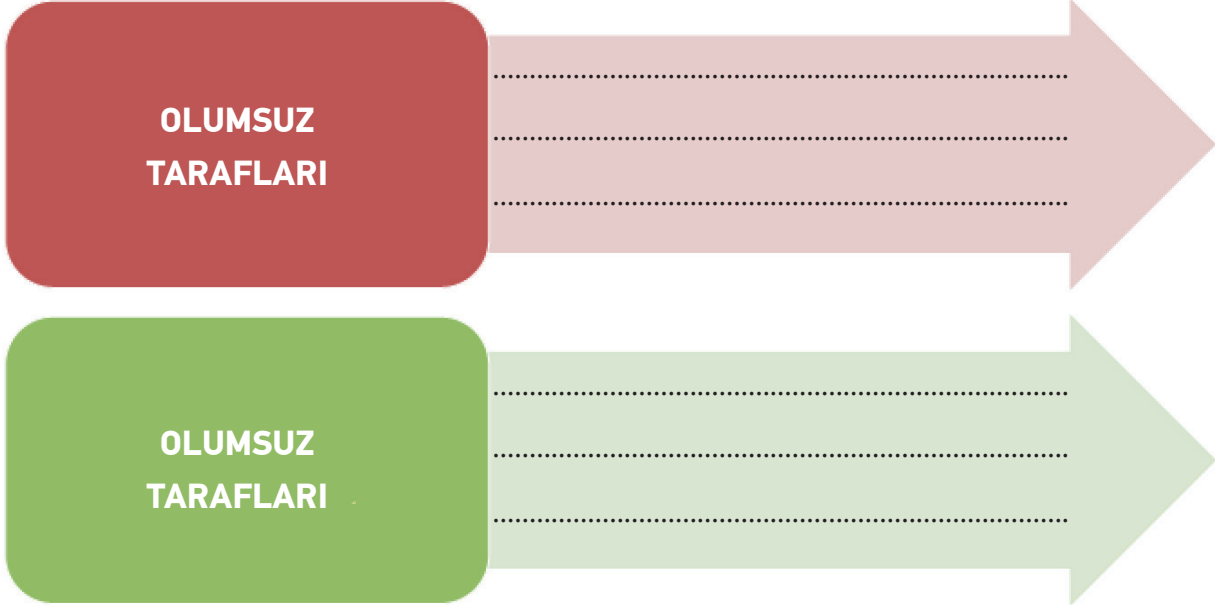
1	
2	
3	
4	
5	
6	
7	
8	
9	
10	

Aşağıda verilen soruları cevaplandırınız.

1. Nitelikli nüfus ne demektir? Nüfusun niteliğini arttırmak için ülkelerin izlemesi gereken yollar nelerdir?
2. Genç nüfusu fazla olan ülkelerin bu durumu avantaja çevirmeleri için ne gibi çalışmalar yapılabilir?

EK 2

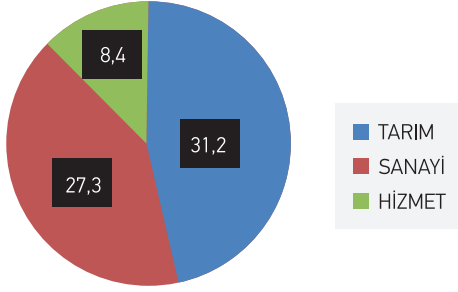
Nüfus artışı ülkenin toplam nüfusundaki hareketliliklerdir. Nüfus artış oranı bazı ülkelerde çok hızlı yaşanırken bazı ülkelerde bu olay çok yavaş gerçekleşmektedir. Artış hızının fazla olduğu ülkeler dünya genelinde gelişmekte geri kalmış ya da gelişmekte olan ülkelerdir. Artış oranının az olduğu ülkeler ise refah seviyesi yüksek gelişmiş ülkeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Her iki durumun kendi içinde olumlu ve olumsuz yönleri vardır.

NÜFUS ARTIŞ ORANININ YÜKSEK OLMASININ OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ**NÜFUS ARTIŞ ORANININ DÜŞÜK OLMASININ OLUMLU VE OLUMSUZ YÖNLERİ**

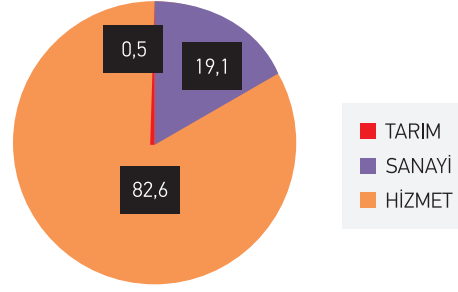
EK 3

Aşağıdaki grafiklerde ve tablolarda Etiyopya ve Belçika hakkında bazı bilgiler verilmiştir. Bu bilgilerden faydalanarak tabloyu "X" işaretini kullanarak doldurunuz.

ETİYOPYA SEKTÖREL DAĞILIM

BELÇİKA SEKTÖREL DAĞILIM

ETİYOPYA		BELÇİKA	
Toplam Nüfusu	106.400 milyon kişi	Toplam Nüfusu	11.433 milyon kişi
Yıllık Nüfus Artış Oranı	%2	Yıllık Nüfus Artış Oranı	0,5
Km Düşen Kişi Sayısı	106 kişi	Km Düşen Kişi Sayısı	375
Kişi başına düşen milli gelir	2,010 \$	Kişi başına düşen milli gelir	42.720\$
Ölüm Oranı (5 Yaş Altı Her 1000 Kişi İçin)	%57,7	Ölüm Oranı (5 Yaş Altı Her 1000 Kişi İçin)	3,7
Kentsel Nüfusu artış oranı	%4,9	Kentsel Nüfusu artış oranı	0,6
Yıllık Büyüme Hızı	%6,8	Yıllık Büyüme Hızı	1,5

	ETİYOPYA	BELÇİKA
1. Genç nüfusa duyulan ihtiyaç fazladır.		
2. Kentsel nüfus artış oranı fazladır		
3. Hizmet sektörü gelişmiştir.		
4. Anne bebek ölümleri azdır.		
5. Ortalama yaşam süresi kısadır.		
6. Sağlık hizmetleri gelişmiştir.		
7. Nüfusa bağlı yatırımların oranı fazladır.		
8. Kişi başına düşen milli gelir payı yüksektir.		
9. Ham madde ihracatı fazladır		

BEŞERÎ SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Nüfusun Dağılışı	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.2. BEŞERİ SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.2.3. Nüfusun dağılışı üzerinde etkili olan faktörler ile dünya nüfusunun dağılışını ilişkilendirir. <i>Nüfus yoğunluğunu hesaplama yöntemlerinden sadece "Aritmetik Nüfus Yoğunluğu"na yer verilir.</i>	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama, Harita becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

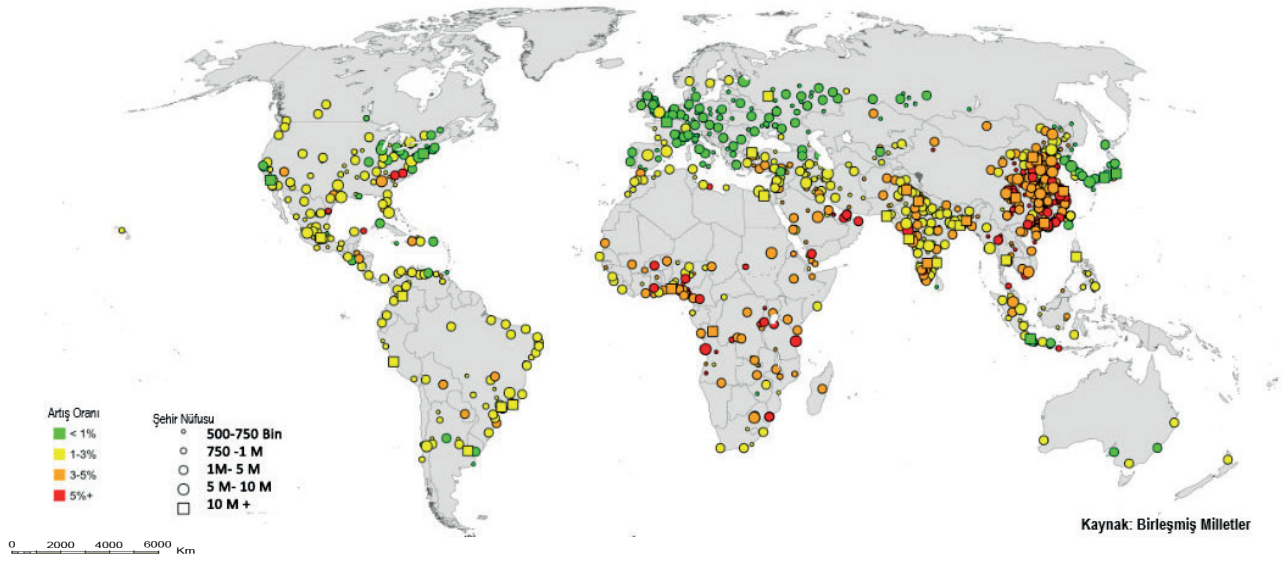
1. Kentsel nüfus büyüklükleri haritası (Harita 1) ile öğrencilerden nüfusun yoğunlaştığını alanları incelemeleri istenir.
2. Kentsel nüfus büyüklükleri haritasından (Harita 1) çıkarımlarda bulunarak "Uygulama Haritası" üzerinde istenen işlemler yaptırılır.
3. Madde 2'de öğrencilerden "Harita 2" üzerine işaretlenen yerlerde nüfus yoğunluğunun az olmasına neden olan doğal faktörleri açıklamaları istenir.
4. Madde 3'te öğrencilere önce aritmetik nüfus yoğunluğu formülü açıklanır ve tablodaki veriler kullanılarak aritmetik nüfus yoğunluğu hesaplamaları yapılır.

1. “Geçmişten günümüze değin nüfusun dağılışı üzerinde çeşitli etkenler rol oynamıştır. Doğal ortam ve insan etkileşimi dünyanın her yerinde aynı değildir. Bu etkileşimde rol oynayan doğal ve beşerî öğeleri anlamak nüfusun belirli yerlerde yoğunlaşmasının ya da azalmasının sebeplerini analiz edebilmek açısından son derece önemlidir.”

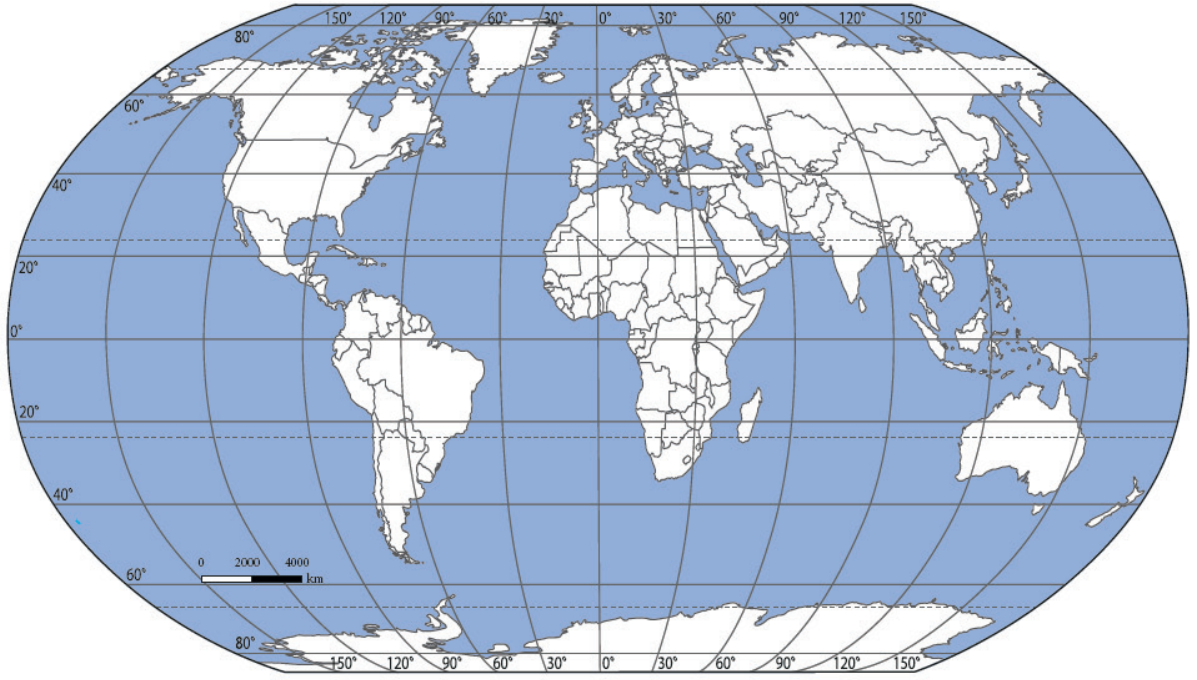
Aşağıda kentsel nüfus büyüklüklerini (Harita 1) ve dünya nüfus yoğunluğunu (Harita 2) gösteren haritalar ile “Uygulama Haritası” yer almaktadır. Bu bağlamda maddeleri harita verilerine göre cevaplayınız.

HARİTA 1

2018 YILI KENTSEL NÜFUS BÜYÜKLÜKLERİ

- a. Harita 1'de kentsel nüfusun fazla olduğu alanları inceledikten sonra ön bilgilerinizi de kullanarak aşağıdaki uygulama haritası üzerine dünyanın ilk yerleşim yerlerini işaretleyiniz.
- b. Uygulama haritası üzerine kentsel nüfusun yoğun olduğu 5 ülkeyi yazınız.

UYGULAMA HARİTASI**DÜNYA DİLSİZ HARİTASI**

- c. Harita üzerinde işaretlediğiniz ülkelerin nüfus yoğunluklarının fazla olmasında etkili olan beşerî faktörleri açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

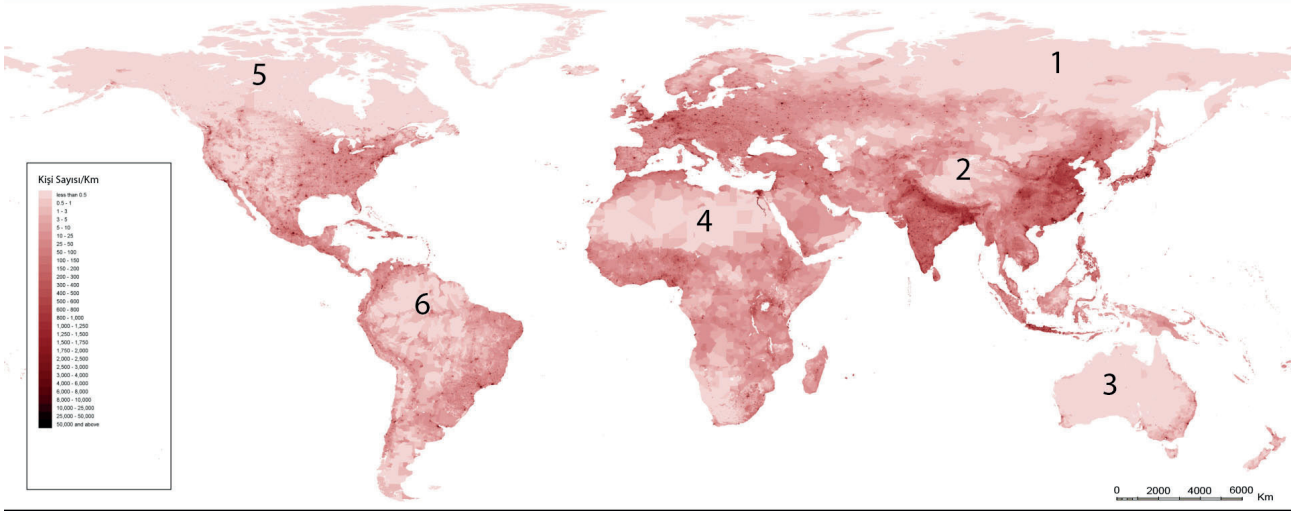
.....

.....

2. İnsanlar bazı alanları yerleşmeye uygun bulmadıklarından bu alanlarda nüfus yoğunluğu azdır. Harita 2'de numaralandırılan alanların nüfus yoğunluğunun az olmasında hangi doğal şartlar etkili olmuştur?

HARİTA 2

DÜNYA NÜFUS YOĞUNLUĞU

1.
2.
3.
4.
5.
6.

3. Aşağıda bazı ülkelerin yüz ölçümleri ile nüfus verileri yer almaktadır. Bu verileri kullanarak ülkelerin nüfus yoğunluklarını (*Aritmetik yoğunluk*) hesaplayınız ve çıkan sonuca göre ülkeleri yoğunluğu az olandan fazla olana doğru sıralayınız.

Ülke	Nüfus	Yüz Ölçümü
Bangladeş	168.029.000	147.570 km ²
Fransa	67.201.000	643.801 km ²
Rusya	146.877.088	17.100.000 km ²

.....

.....

BEŞERÎ SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Nüfus Piramitleri ve Nüfus Yapısı	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10. 2. BEŞERÎ SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.2.4. Nüfus piramitlerinden hareketle nüfusun yapısıyla ilgili çıkarımlarda bulunur. a) <i>Temel nüfus piramitlerinin özellikleri verilir.</i> b) <i>Nüfus piramidi oluşturulması sağlanır.</i>	
Coğrafi Beceriler	Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

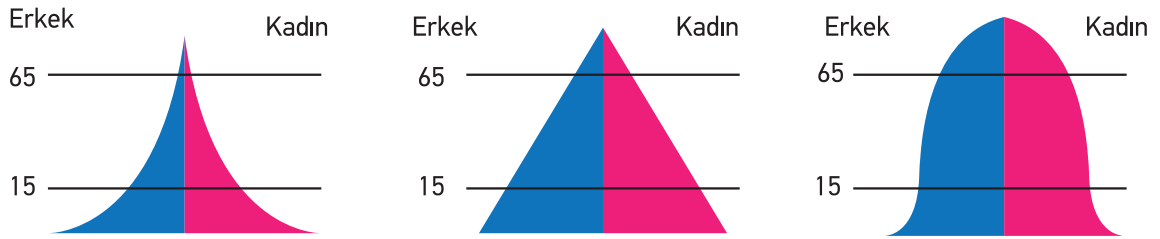
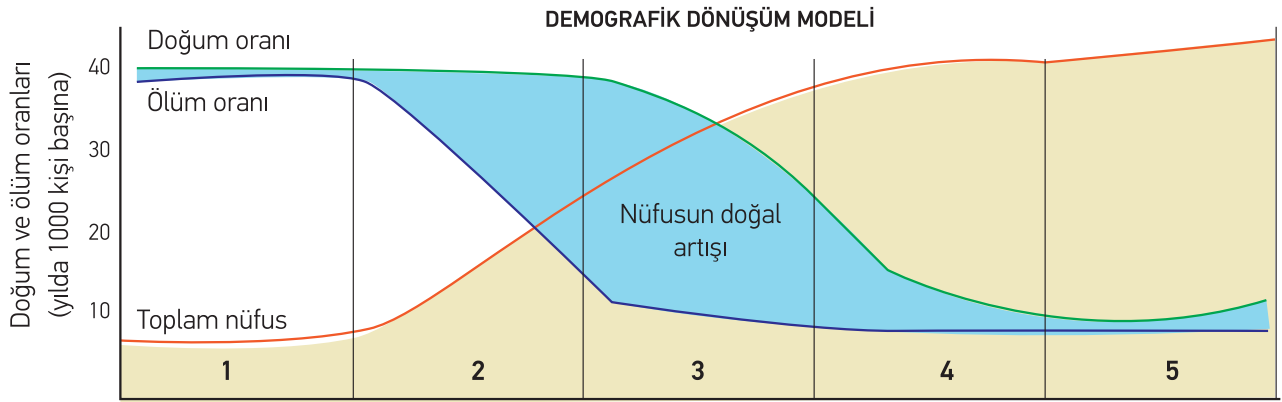
1. EK 1’de öğrencilere açıklamalar doğrultusunda demografik dönüşüm modeli açıklanır. Demografik dönüşüm modelinde verilen doğum ve ölüm verileri incelenir ve nüfus piramitlerinin özellikleri açıklanır. Öğrencilerden demografik dönüşüm modeli ile nüfus piramitlerini eşleştirmeleri istenir.
2. EK 3’te verilen nüfus bilgilerini kullanarak öğrencilerden nüfus piramidi oluşturmaları istenir. Daha sonra bu piramidin yaş gruplarına dağılımı verilen nüfus miktarları kullanılarak pasta grafiği oluşturulur (Açıklama: Nüfusun yaş guruplarına göre dağılımı yüzde (%) olarak bulunmalıdır). Ortaya çıkan nüfus piramidinin özelliğinin kısaca açıklanması istenir.
3. EK 2’de verilen nüfus piramitlerinin özelliklerine benzerlik gösteren ülkelerden örnekler yazması istenir.

EK 1

Tarih boyunca yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmeler doğurganlık ve ölüm hızlarını etkilemiştir. Böylece zaman içinde küresel ya da yerel ölçekte nüfus yapılarında değişimler görülmüş ve bu değişimleri ortaya koyacak farklı teoriler bilim insanları tarafından geliştirilmiştir. Bu teorilerden biri de demografik dönüşüm (geçiş) teorisidir. Bu teoriye göre nüfusun seyri hakkında doğru yorum geliştirebilmek ölüm hızı ve doğum hızı verilerini doğru analiz etmeye bağlıdır.

Aşağıda verilen Demografik Dönüşüm Model’inden hareketle maddeleri cevaplayınız.

- a. Demografik Dönüşüm Model’inde numaralandırılan aşamalar ile karşılık geldiği nüfus piramitlerini eşleştiriniz.

- b. “20. yüzyılın başlarında dünya genelinde başlayan demografik geçiş, yüksek doğurganlık ve ölüm oranının hüküm sürdüğü bir durumdan doğurganlığın kontrol edildiği ve ölüm oranlarının azaldığı bir duruma geçmiştir.” şeklinde açıklamada bulunan bir coğrafyacı Demografik Dönüşüm Modeline göre hangi aşamayı anlatmaktadır? Bu açıklamaya uygun ülke örnekleri veriniz.

.....

.....

.....

.....

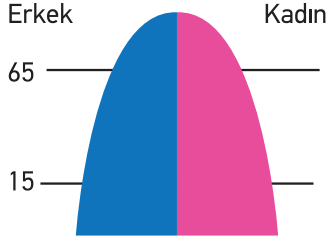
.....

.....

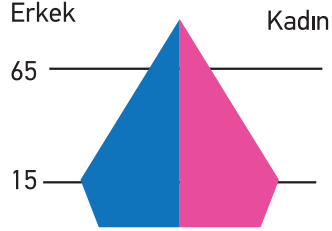
.....

EK 2

Aşağıda verilen her bir nüfus piramidinin altına nüfus yapısı benzer olan 3 ülke örneği yazınız.

.....
.....
.....

.....
.....
.....

EK 3

Aşağıda bir ülkenin yaş gruplarına göre nüfus verileri yer almaktadır. Buna göre;

- a. Verileri kullanarak boş bırakılan kutucuğa nüfus piramidini oluşturunuz.

Yaş Grupları	Erkek	Kadın	Toplam Nüfus
0-4	973 030	925 760	1 898 790
5-9	1 034 685	983 445	2 018 130
10-14	985 200	937 445	1 922 645
15-19	1 039 215	986 940	2 026 160
20-24	1 144 495	1 098 200	2 242 690
25-39	1 144 470	1 141 515	2 285 990
40-44	1 148 290	1 181 110	2 329 395
45-49	1 118 635	1 169 730	2 288 365
50-54	1 104 440	1 150 695	2 255 135
55-59	1 157 760	1 202 210	2 359 965
60-64	1 318 755	1 359 320	2 678 075
65-69	1 285 190	1 335 055	2 620 240
70-74	1 114 885	1 175 630	2 290 510
75-79	953 075	1 019 405	1 972 480
80-84	677 975	742 900	1 420 875
85+	469 550	552 300	1 021 850

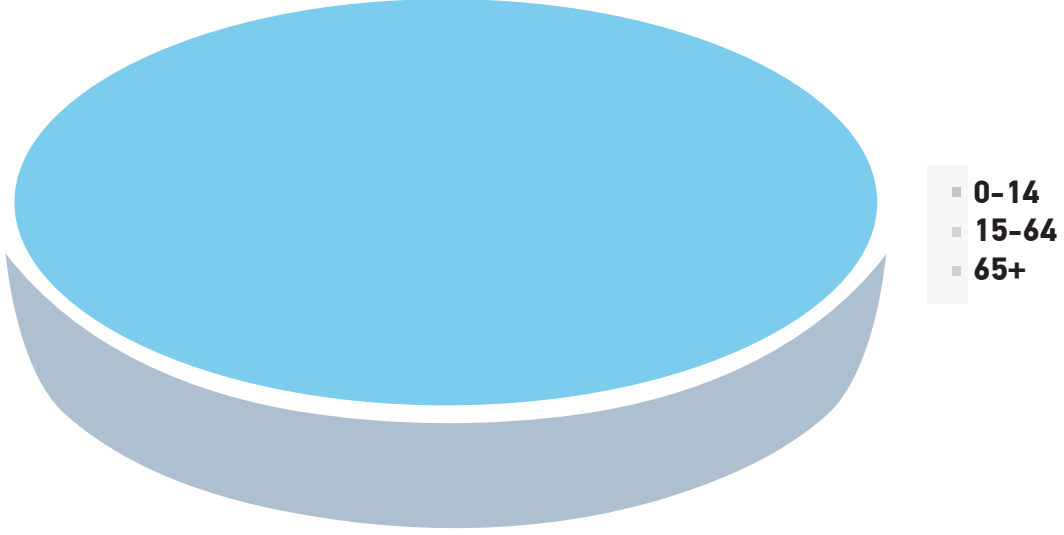
NÜFUS PİRAMİDİ	

- b. Yukarıda verilen tabloya göre nüfusun yaş gruplarına göre dağılımı şu şekildedir:

YAŞ GRUPLARI	0-14	15-64	65+
TOPLAM NÜFUS (Milyon)	5,9	42,5	9,4

Buna göre tablodaki nüfus verilerini kullanarak yaş gruplarının dağılımına ilişkin pasta grafiğini çiziniz

(Açıklama: Veriler işlem kolaylığı açısından yaklaşık değerler olarak düzenlenmiştir).

Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (%)**İşlem:**

.....

.....

.....

c. Çizmiş olduğunuz nüfus piramidi ve pasta grafiğinin "Demografik Dönüşüm Modeli"nde karşılık geldiği aşamayı yazarak bu ülkenin sosyo-ekonomik durumu hakkında bilgi veriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BEŞERÎ SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Türkiye Nüfusu	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.2. BEŞERÎ SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.2.6. Türkiye’de nüfusun dağılışını, nüfusun dağılışında etkili olan faktörler açısından değerlendirir.	
Coğrafi Beceriler	Harita Becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

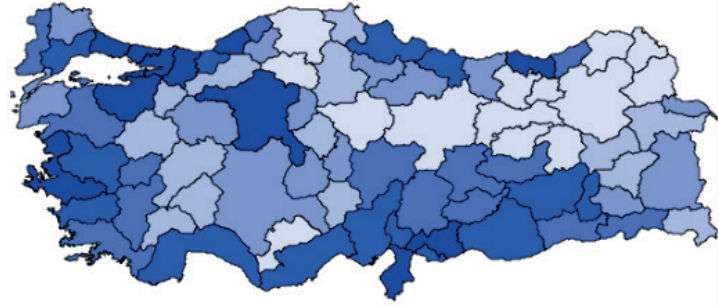
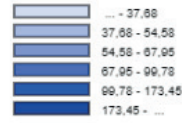
YÖNERGE

1. EK 1’de Nüfus yoğunluğu haritası incelenir. Nüfus yoğunluğunun az veya fazla olduğu iller öğrencilere belirtilir. Ancak bu illerde nüfus yoğunluğunu etkileyen beşerî ve doğal faktörlerin neler olabileceği öğrencilerden zihin haritasına yazmaları istenir.
2. EK 2’de Öğrencilerden Fethiye ve çevresinin fiziki koşullarını incelemeleri ve yorumlamaları istenir. İnsanların geçmiş dönemler için neden bu alanları tercih etmiş olabilecekleri üzerinde durulur. Fethiye ile benzer nedenlere bağlı olarak gelişme gösteren şehirlere örnekler verilmesi istenir.

EK 1

İlk yerleşmelerin kurulduğu mekânlar, günümüzdeki yerleşimlerin de temelini oluşturmaktadır. Bu yerleşmeler doğal ve beşerî etkenlerle ilişkili olarak zaman içinde birtakım değişimler geçirmiştir. Bazı yerleşmelerde nüfus hızla artarken bazılarında düşüşler yaşanmış ve yine bu sebepler dolayısıyla hem Dünya'da hem de Türkiye'de nüfusun dağılışı farklılaşmıştır. Aşağıda Türkiye'nin illere göre nüfus yoğunluğunu gösteren haritadan faydalanarak maddeleri cevaplayınız.

Nüfus yoğunluğu (kilometrekareye düşen kişi sayısı)

Kişi/Km²

50 25 0 50 100 150 200 Km
Kaynak: TÜİK, 2019

Zihin haritaları bireylerin, merkez bir kavram ya da düşünceye ilişkin sahip oldukları ve zihinlerinde çağrışım yapan birbiri ile ilişkili kavram ya da düşünceleri yansıtan görsel araçlardır. Bu nedenle zihin haritaları yapılırken dikkat edilmesi gereken husus haritanın bireysel hazırlanmasıdır. Haritada kavramlar arası ilişkiler (↗) aracılığıyla gösterilir.

- Açıklamalar doğrultusunda Türkiye nüfus yoğunluğu haritasını inceleyerek nüfusun dağılışında etkili olan beşerî ve doğal faktörlerin neler olabileceğini zihin haritanıza yazınız.

**Nüfusun
Dağılışında Etkili Olan
Faktörler**

- b. Zihin haritanızdaki doğal ve beşerî etkenleri göz önüne alarak aşağıdaki illerde nüfus yoğunluğunun fazla ya da az olduğunu belirterek bu durum üzerinde etkili olan nedenleri yazınız.

ŞEHİR	NÜFUS YOĞUNLUĞU (Fazla-Az)	NEDEN?
İstanbul		
İzmir		
Hakkâri		
Adana		
Kars		
Ankara		
Batman		
Zonguldak		
Çanakkale		

EK 2

Açıklama: Görseldeki yeşil renkler bitki örtüsünü göstermektedir.

1. Fethiye ve çevresindeki yerleşmelerin konumunu inceleyerek aşağıdaki maddeleri cevaplayınız.

- a. Sizce insanların ilk dönemler için Fethiye ve çevresini yerleşme amacıyla tercih etmesinin nedenlerini neler olabilir?

.....
.....
.....
.....

- b. Günümüzde özellikle ekonomi ve teknoloji alanlarında gelişen toplumlarda yer seçimini etkileyen hususların başında beşerî faktörler gelmektedir. Fethiye'nin gelişiminde etkili olan beşerî faktörleri yazarak ülkemizin farklı yerlerinde Fethiye'ye benzer nedenlerle gelişme gösteren şehirlerimizden örnekler veriniz.

.....
.....
.....
.....

BEŞERÎ SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Türkiye Nüfusunun Yapısal Özellikleri	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.2. BEŞERÎ SİSTEMLER	
Kazanımlar	10.2.7. Güncel verilerden yararlanarak Türkiye nüfusunun yapısal özelliklerini analiz eder. <i>Türkiye nüfusunun cinsiyet yapısı verilirken toplumsal cinsiyet adaleti ve eşitliğine değinilir.</i>	
Coğrafi Beceriler	Kanıt kullanma, Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

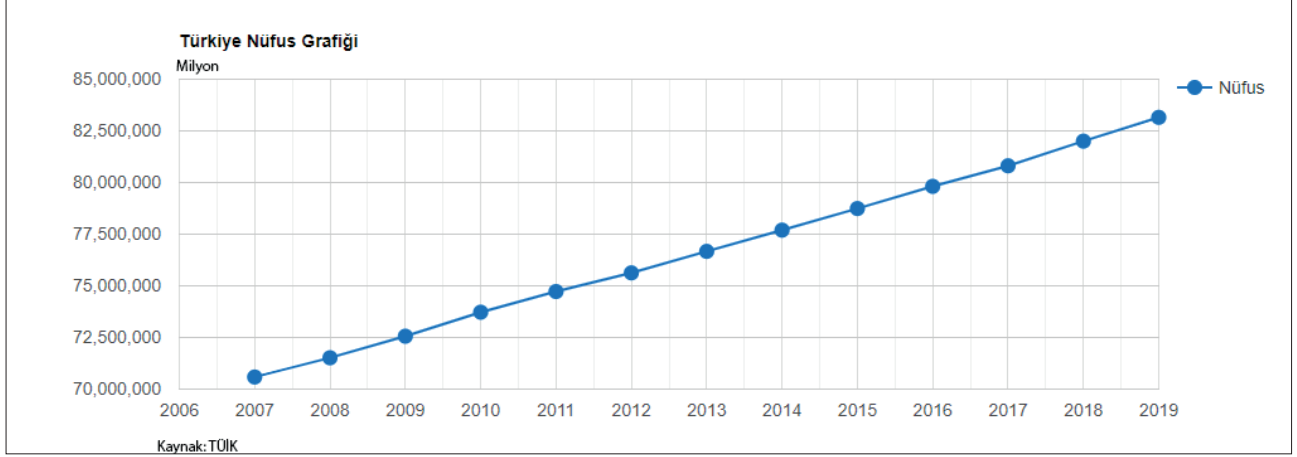
YÖNERGE

1. EK 1'de verilen tablodan yola çıkarak öğrencilerden Türkiye'nin yıllara göre nüfus artış hızı grafiğini çizmeler istenir. Burada öğrencilerden nüfus miktarı ile nüfus artış hızı grafiklerini karşılaştırmaları ve yorumlamaları istenir.
2. EK 2'de 2007-2019 yıllarına ait Türkiye'de nüfusun yaş gruplarına göre dağılışı haritalarından yola çıkarak öğrencilerin nüfusun yapısıyla ilgili maddeleri cevaplamaları istenir.
3. EK 3'te öğrencilerden kadınların çalışma hayatındaki yeri ve önemini anlamasına yönelik hazırlanan çalışmaları yapmaları istenir.

EK 1

Türkiye nüfusu, cumhuriyetten günümüze sürekli olarak artmıştır. Bununla beraber nüfusun yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi yapısal özellikleri zaman içinde değişime uğramıştır. Nüfus yapısındaki bu değişim çeşitli nedenlere bağlı olarak illere göre değişiklik arz etmektedir. Nüfusun yapısı idareciler ve planlamacılar başta olmak üzere çeşitli kurum ve kuruluşlara bilgi verir. Bu bilgiler yapılacak olan yatırımlara yol göstermektedir.

Türkiye İstatistik kurumunun elde ettiği verilere göre aşağıda Türkiye nüfus grafiği ve nüfusun yıllara göre dağılımını gösteren tablo yer almaktadır. Hazırlanmış maddeleri grafik ve tablo verilerini kullanarak cevaplayınız.

Yıl	Nüfus	Nüfus Artış Hızı
1980	44.737.321	2,17
1985	50.664.654	2,64
1990	56.473.653	2,29
2000	67.804.543	2,00
2007	70.586.256	0,58
2008	71.517.100	1,31

Yıl	Nüfus	Nüfus Artış Hızı
2009	72.561.312	1,48
2010	73.722.988	1,60
2011	74.724.269	1,35
2012	75.627.384	1,20
2013	76.667.864	1,37
2014	77.695.904	1,34

Yıl	Nüfus	Nüfus Artış Hızı
2015	78.741.053	1,34
2016	79.814.871	1,35
2017	80.810.525	1,24
2018	82.003.882	1,47
2019	83.154.997	1,39
Kaynak:		
TÜİK.		

a. Aşağıda verilen kutunun içine Türkiye nüfusunun artış hızını gösteren çizgi grafiği oluşturunuz.

- b. Türkiye'nin nüfus artış hızının yıllara göre değişimini göz önünde bulundurarak ülkemizi gelecekte bekleyen riskleri nüfus ve işgücü ilişkisi açısından yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

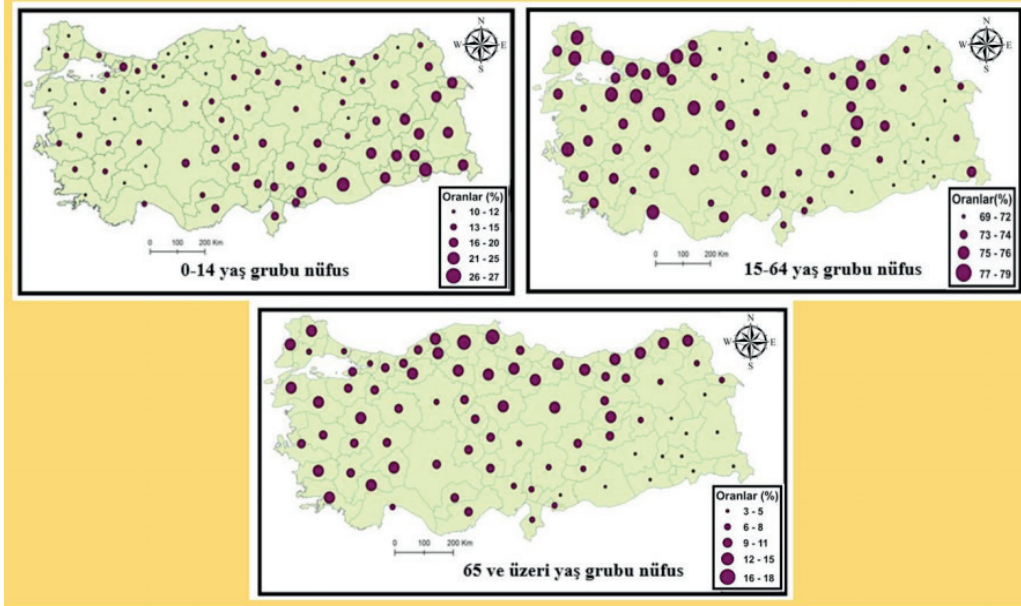
.....

.....

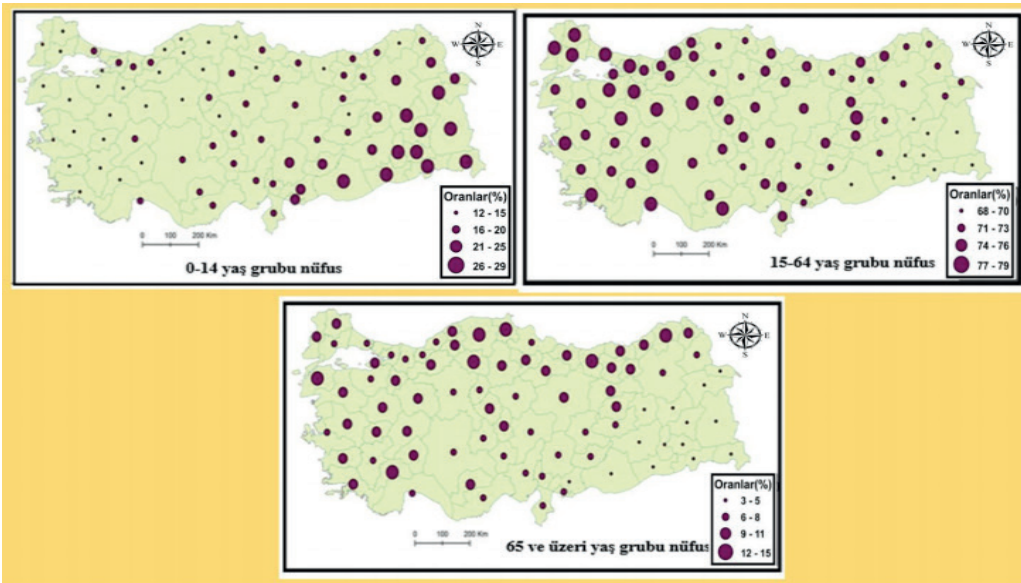
EK 2

Aşağıdaki haritalarda illerin 2007-2017 yıllarına ait nüfusun yaş gruplarına göre dağılışı gösterilmektedir. Nüfusun yaş gruplarına göre dağılışı ve değişimi dikkate alarak aşağıda istenen çalışmaları yapınız.

Türkiye’de Yaş Gruplarına Dayalı Nüfus Oranlarının İllere Göre Dağılışı (2007)

Türkiye’de Yaş Gruplarına Dayalı Nüfus Oranlarının İllere Göre Dağılışı (2017)

- a. 2007 ve 2017 yılları arasında 0-14 yaş grubunun ülkenin belli bir yerinde fazla olmasının nedenleri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

- b. 2007 ve 2017 yılları arasında 15-64 ve 65+ yaş üzeri nüfusun illere dağılışını karşılaştırdığınızda bu dağılıştta etkili olan faktörleri yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- c. “Sağlık, eğitim, oyun ve spor alanları ile yeni iş sahaları” başlıkları altında yapılacak yatırım planlamalarında görev alacak olsanız haritalardaki yaş gruplarının dağılışını dikkate alarak nasıl bir rapor oluştururdunuz. Kısaca yazınız.

.....

.....

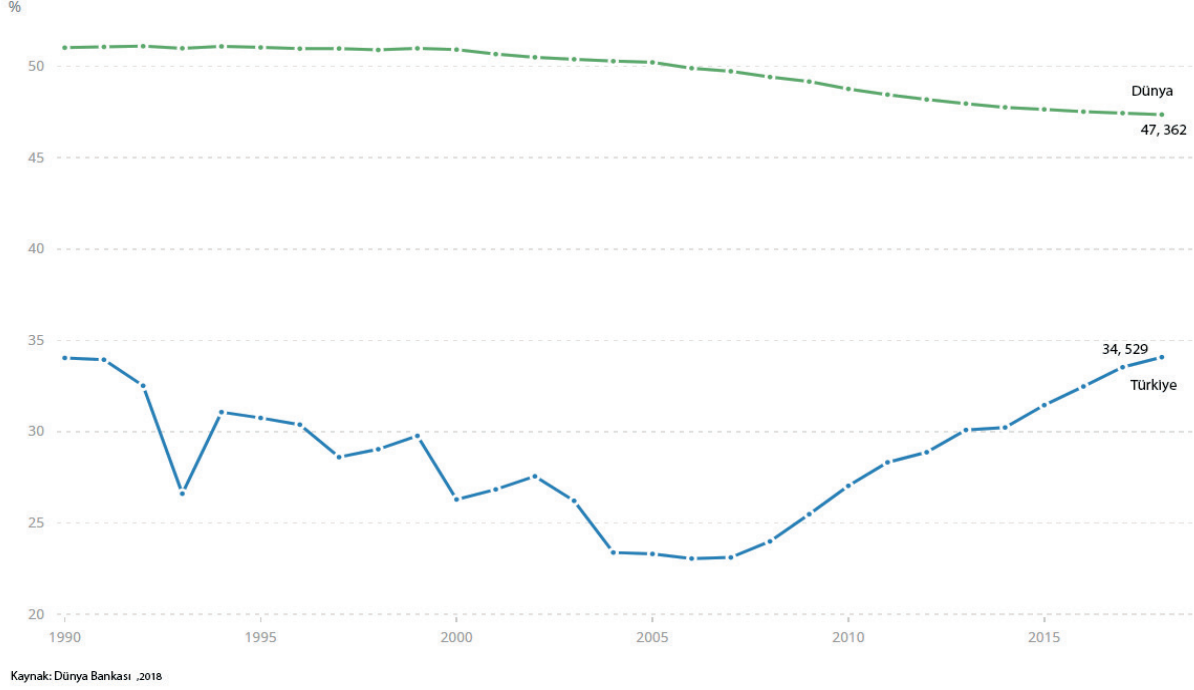
.....

.....

.....

EK 3

Türkiye ve Dünya'da işgücüne katılan kadın oranlarının yer aldığı grafikten hareketle aşağıdaki maddeleri cevaplayınız.

- a. Türkiye'de 1990 yıllarından itibaren işgücüne katılan kadın oranlarında belli bir düşme yaşanmış ancak 2005'ten sonra tekrar bir yükselme eğilimine girmiştir. Bu durumun temel nedeni sizce nedir?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

- b. Kadınların işgücüne katılma oranının artırılması yönünde hangi çalışmalar yapılmalıdır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

BEŞERÎ SİSTEMLER

Ders Planının Konusu	Göç	 40 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10. 2. BEŞERÎ SİSTEMLER	
Kazanımlar	<p>10.2.8. Tarihî metin, belge ve haritalardan yararlanarak dünyadaki göçlerin nedenleri ve sonuçları hakkında çıkarımlarda bulunur.</p> <p><i>a) Tarihteki önemli Türk göçlerinin sebepleri üzerinde durulur.</i></p> <p><i>b) Güncel mülteci göçlerine yer verilir.</i></p> <p>10.2.9. Türkiye'deki göçleri sebep ve sonuçları açısından değerlendirir.</p> <p><i>a) Cumhuriyet'ten günümüze gerçekleşen iç ve dış göçlerin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine yer verilir.</i></p> <p><i>b) Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan topluluklara karşı saygılı ve paylaşımcı bir tutum sergilemenin gerekliliği vurgulanır.</i></p>	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama Harita becerisi, Kanıt kullanma, Tablo, grafik ve diyagram hazırlama ve yorumlama, Zamanı algılama	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

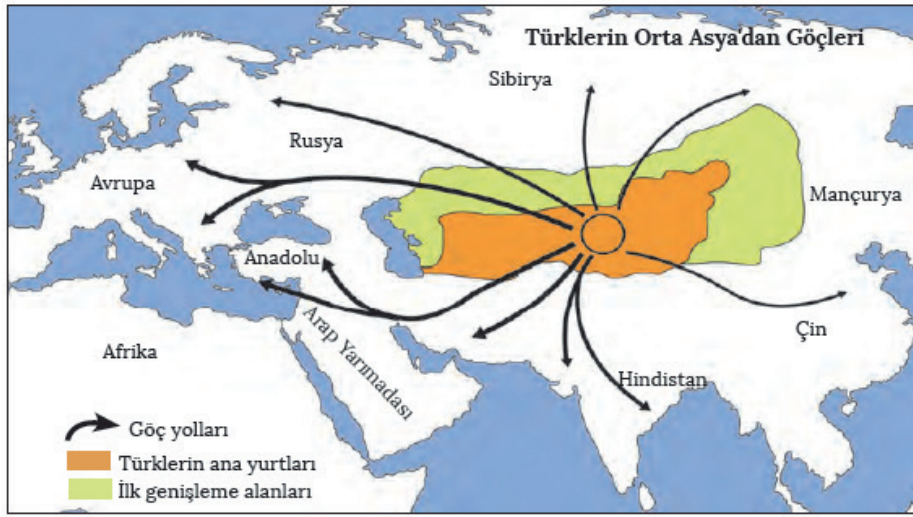
YÖNERGE

1. EK 1'de Türklerin, dünyanın çeşitli yerlerine yapmış oldukları göç yönleri ve ilgili konuda hazırlanmış metin verilir. Bu metinden hareketle hazırlanmış olan maddeleri cevaplamaları istenir.
2. EK 2'de öğrencilerden harita üzerine işaretlenen "X" noktasının çevresel koşullarını dikkate alarak göç etmek istedikleri yeri ve göç yolunu çizmeleri istenir. Daha sonra göç yolunu ve yerleşmek için tercih ettiği yeri neden seçtiği sorulur.
3. EK 3'te göçe neden olan olaylar ve göç türleri verilmiştir. Öğrencilerden göç türlerini uygun olan açıklamalar ile eşleştirmelerini istenir.
4. EK 4'te Türkiye'nin net göç hızı ve 2003 ile 2019 yıllarına ait daire (Bina/daire) sayısını gösteren haritalar verilmiştir. Öğrencilerden öncelikle ülkemizde net göçü hızı yüksek olan şehirlere örnek vermeleri istenir. Daha sonra ülkemizde artan konut yapımı ve buna bağlı olarak artan daire sayısını gösteren haritaları kullanarak bu artışın kır ve şehir yerleşmelerinde meydana getirdiği etkiyi tabloda istenen başlıklar altında yorumlamaları istenir.

EK 1

GÖÇ: Kısaca “yer değiştirmek” diye adlandırabileceğimiz göç olgusu çeşitli nedenlerden kaynaklanır. Bu nedenler doğal ve beşerî olmak üzere sınıflandırılabilir. Susuzluk, deprem, kıtlık, heyelan ve volkanik patlamalar gibi olay ve olgular göçe neden olan doğal etkilere, siyasi, ekonomik, toplumsal ve bireysel kökenli olay ve olgular ise göçe neden olan beşerî nedenler olarak kabul edilir. Tüm bu nedenler farklı zaman ve mekânlarda ortaya çıkarak insanları yer değiştirmeye zorlamıştır. Bunun yanı sıra ister zorunlu olsun isterse gönüllü olsun yapılan göçler birey, toplum, zaman ve mekân arasında etkileşimi artırmakta ve bu kavramların yeniden yorumlanmasını sağlamaktadır.

TÜRKLERİN GÖÇ YÖNLERİ

TÜRK KAVİMLERİNİN GÖÇÜ

Göç insanlık tarihinden beri var olan bir kavramdır. Ancak bazı göç hareketleri kitlesel olması ve geniş coğrafyaları etkilemesi yönüyle önemlidir. Siyasi, sosyal ve iktisadi açıdan dünya tarihinin dönüm noktalarını belirleyen bu göç hareketlerinin başında eski Türk kavimlerinin gerçekleştirdiği göçler gelmektedir. M.Ö. IV. yüzyıldan günümüze uzanan bu göçler ile Türkler, Asya'dan Avrupa ve Afrika'ya kadar pek çok milletle etkileşime geçmiş ve bu milletlerin tarihi belgelerinde yer edinmiştir. Örneğin Türk ismi Herodot Tarihinde Targita/Tyrkae; Hint kaynaklarında Turukha/Turuşka/Thrak; Ön Asya çivi yazılı metinlerde Turukku; Çin kaynaklarında M.Ö. I. binde Tik/Ti/Troia şekillerinde geçmektedir.

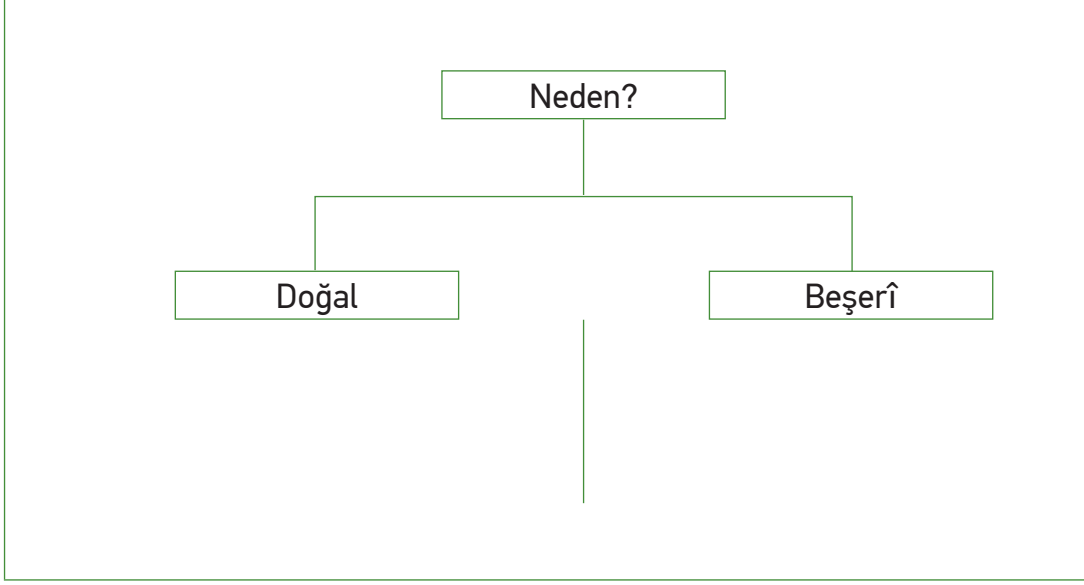
Türklerin ilk göç hareketlerine sert iklim şartları, kuraklık, kıtlık, salgın hastalıklar neden olmuştur. Bunun yanı sıra boylar arası mücadele, hükümdarın kabul görmeyen kararları, Çin ve Moğollar ile yapılan mücadeleler de göçlere neden olmuştur. Türk kavimlerinin belirtilen nedenlerden dolayı yer değiştirme ve birbirlerini itme hareketleri M.Ö. 800'lerde Karadeniz'in kuzeyine, Orta Avrupa'ya ve Balkanlar'a kadar varmıştır. Örneğin Kimmer, Sibir, Avar ve Oğuz Türklerinin mücadeleleri ve birbirini itmeleri ile Avarlar Orta Avrupa'ya kadar ulaşmış ve burada 6. yüzyılda yeni bir devlet kurmuştur.

Göç hareketleri milattan sonra da devam etmiştir. M.S. 375 yılından itibaren Hun'ların batıya yaptıkları ve “Kavimler Göçü” adıyla bilinen göç hareketi Türk ve Dünya tarihinin önemli bir nüfus hareketidir. Hun'ların ve diğer Türk kavimlerinin göç hareketleri Avrupa'da Gotlar, Gepitler ve Vandalları harekete geçirerek onların Roma İmparatorluğu topraklarına yönelmelerine neden olmuştur. Kavimlerin Kuzey Afrika'ya kadar uzanan birbirini itme hareketi ve siyasi mücadeleler Roma imparatorluğunun zayıflamasına ve 395 yılında önce Doğu ve Batı olarak ikiye ayrılmasına sonra da 475 yılında Batı Roma'nın yıkılmasına neden olmuştur. Bu olay özellikle Avrupa için İlk Çağ'ın kapanması Orta Çağ'ın başlaması olarak kabul edilmiştir.

Göç hareketleri sonuçları itibarıyla gelecekte yaşanacak olayları derinden etkileyecektir. Türk dünyasının en geniş boylarına sahip Oğuz Türkleri 10. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Hazar Denizi'nin kuzeyinde yaşayan Peçenekleri iterek onların yerini almıştır. Daha sonra Etil/İtil/İdilNolga Nehri'ni geçerek Peçeneklerin arkasından 1054'te Karadeniz'in kuzeyindeki bozkırlara yayılmışlardır. Peçenekler de Tuna Nehri'ni geçerek Balkanlar'a inmiş ve zamanla Doğu Roma ordularında görev almaya başlamışlardır. Öyle ki Malazgirt savaşında Doğu Roma ordusunda görev yapan Peçenekler, Selçukluların soydaşları olduklarını anlayarak savaş esnasında Büyük Selçuklu Devleti tarafına geçmişler ve bu savaşın kazanılmasında büyük rol oynamışlardır.

Metinde milattan önce başlayan ve Orta Çağ'a kadar devam bir dönemi kapsayan Türk göçleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır. Buna göre;

- a. Türk göçlerine neden olan faktörleri aşağıdaki tabloya göre sınıflandırınız.

- b. Mekân ve insan arasındaki ilişkiyi anlamak ve açıklamak coğrafya araştırmalarında son derece önemlidir. Coğrafyacılar mekânı insanlar tarafından anlam yüklenen yerler olarak değerlendirirler. Siz de metin ve yapmış olduğunuz sınıflandırmadan hareketle göçlerin Orta Asya, Avrupa ve Kuzey Afrika'da mekânsal ve toplumsal etkilerini yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK 2

Aşağıda sizin için hazırlanmış olan görselde M.S. yaklaşık 3. yüzyıldaki durum verilmiştir. Görselde "X" ile işaretlenen yerde bir "Boy Beyi" olduğunuzu düşünün. "Türk Kavimlerinin Göçü" metninden de hareketle o günün koşullarını değerlendirdiğinizde Boy'unuzu taşıyacağınız yerin göç güzergâhını görsel üzerinde işaretleyerek neden bu güzergâhı ve yeri seçtiğinizi kısaca açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

EK 3

Tarihin farklı dönemlerinde göçe neden olan faktörler çeşitlenmiştir. Aşağıda göç türleri ile ilgili verilen kavramları uygun düşün açıklamaların karşısına yazınız.

Kavramlar	Beyin göçü, Doğa Olayı, Mübadele, İşçi göçü, Mülteci, Geçici koruma statüsü, Mevsimlik göç
-----------	--

	Açıklama	Kavramlar
a.	Ülkeler arası anlaşmalar gereği insanların karşılıklı yer değiştirmesidir. Zorunlu göç olarak değerlendirilir. Türkiye ve Yunanistan devletleri arasında 30 Ocak 1923 yılında yapılan anlaşma örnek verilebilir.	
b.	1960'lı yıllarda ülkemizin de dâhil olduğu pek çok ülkeden Avrupa ve Kuzey Amerika'ya göçler yapılmıştır. Sonraki süreçte göçmenlerin gönderdikleri dövizler kendi ülke ekonomilerinde önemli bir yer tutmuştur.	
c.	Türkiye Cumhuriyeti tarih boyunca tarih boyunca çeşitli nedenlerle vatanını terk etmek zorunda kalan insana sahip çıkmıştır. 1924'ten günümüze Makedonya-Yugoslavya, Bulgaristan, Doğu Türkistan, İran, Irak, Afganistan, Özbekistan ve Suriye'den (1945, 1951, 1953 ve 1967) gelen kitlesel göçlere ev sahipliği yapmıştır.	
d.	İyi eğitim almış, nitelikli ve yetenekli insanların başka ülkelere göç etmesi olarak adlandırılır.	
e.	2011 yılından beri devam eden iç karışıklıklar nedeniyle ülkemize 3 milyonun üzerinde Suriyeli giriş yapmıştır.	
f.	17 Ağustos 1999 yılında meydana gelen Marmara depremi sonucu çok sayıda insanımız hayatını kaybederken çok sayıda insanımız da başka yerlere taşınmak durumunda kalmıştır.	

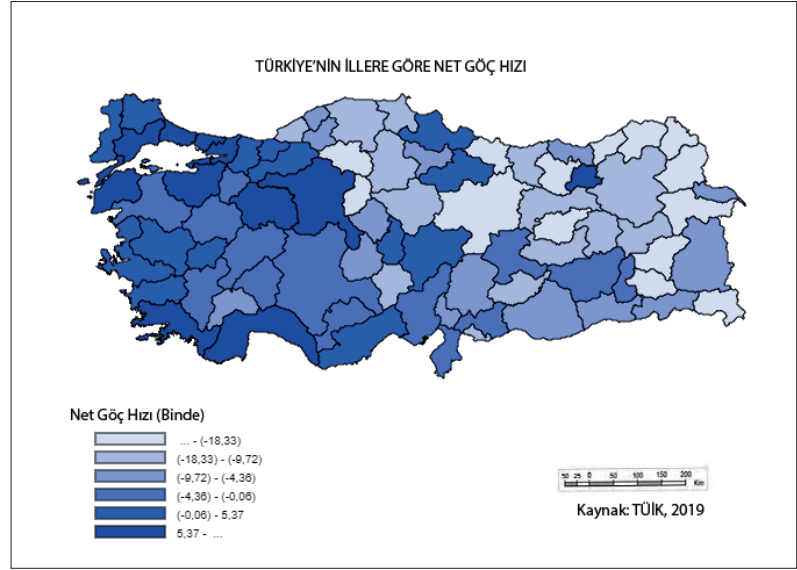
EK 4

İnsan hareketliliğine ait toplumsal ve iktisadi veriler politika yapıcılarına ve kent planlayıcılarına fikir vermektedir. Bu fikirler doğrultusunda alınacak kararlar, projeler, yatırımlar hayata geçirilmektedir.

Aşağıda Türkiye'nin illere göre net göç hızı ile yapılardaki daire sayısını (2003-2019 yılları) gösteren haritalar yer almaktadır. Buna göre maddeleri cevaplayınız.

Hatırlatma

Net göç: Belirli bir alanın (bölge, il, ilçe, vb.) aldığı göç ile verdiği göç arasındaki farktır. Belirli bir alanın aldığı göç verdiği göçten fazla ise net göç pozitif, verdiği göç aldığı göçten fazla ise net göç negatiftir. **Net göç hızı** ise göç edebilecek her bin kişi için net göç sayısıdır.

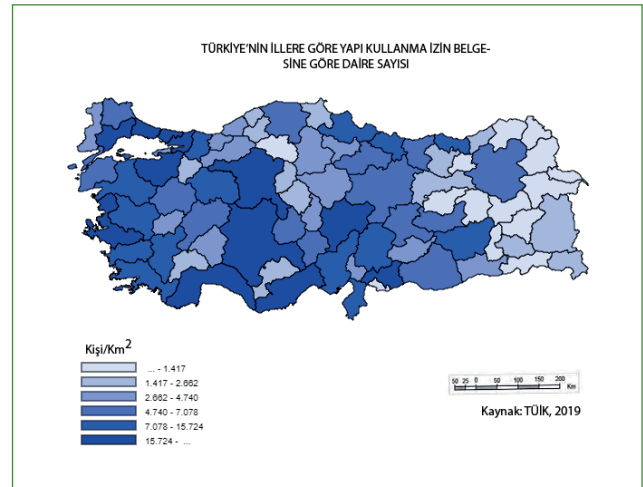
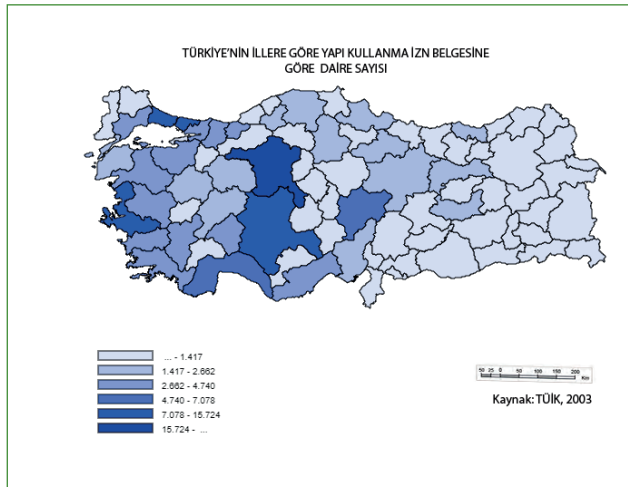

- a. Net göç hızı haritasına göre aldığı göç, verdiği göçe göre fazla olan 5 şehirden örnek veriniz.

.....

- b. Aşağıda Türkiye'nin 2003 ile 2019 yıllarına ait daire (Bina/daire) sayısını gösteren haritalar verilmiştir.

Daire sayısındaki artışı ve net göç hızının illere dağılımını göz önünde bulundurarak bu durumun kır ve şehirlere olan etkisini tablodaki başlıklar altında değerlendiriniz.

Aşağıdaki tabloda verilen boş yerlere, ekonomik faaliyetlerin şehirlerde ve kırsal bölgelerdeki durumlarına ilişkin değerlendirmelerini yazınız.

KONU BAŞLIĞI	DURUM	
	ŞEHİR	KIRSAL
TARIM		
HAYVANCILIK		
SANAYİ		
SU KAYNAKLARI		
TRAFİK		
EĞİTİM		
SAĞLIK		

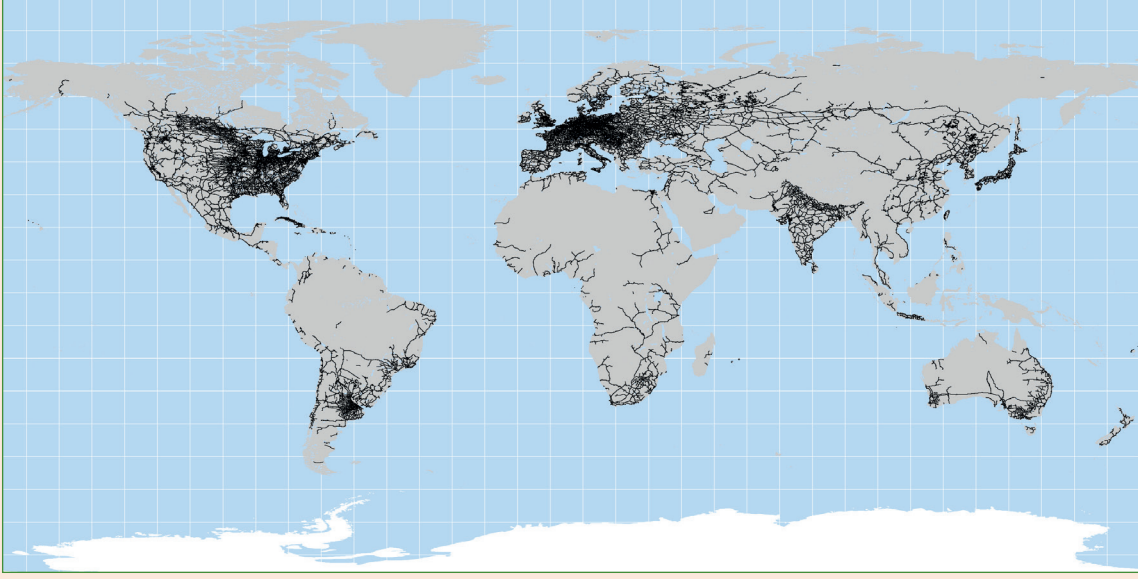
KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER

Ders Planının Konusu	Ulaşım Sistemleri	 40 + 20 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.3. KÜRESEL ORTAM: BÖLGELER VE ÜLKELER	
Kazanımlar	10.3.1. Uluslararası ulaşım hatlarını bölgesel ve küresel etkileri açısından analiz eder. <i>İstanbul'daki 3. Hava Limanı ve Kanal İstanbul projelerinin bölgesel ve küresel etkilerine yer verilir.</i>	
Coğrafi Beceriler	Coğrafi sorgulama Harita becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

1. Demir yolları ve özellikleri konusu için öğrencilere “EK 1” de yer alan uygulama yaptırılır.
2. Deniz yolları ve özellikleri konusu için öğrencilere “EK 2” de yer alan uygulama yaptırılır.
3. Önemli kanal ve boğazlar konusu için öğrencilere “EK 3” de yer alan uygulama yaptırılır.
4. Türkiye’de ulaşım sistemleri ve internet ulaşımı konuları için öğrencilere “EK 4” de yer alan uygulama yaptırılır.
5. Ulaşım konusunun geneli için öğrencilere “EK 5” de yer alan uygulama yaptırılır.

EK 1

Yukarıdaki haritada Dünya'da günümüzde inşa edilmiş demir yollarının dağılışı gösterilmiştir. Bu haritadan hareketle aşağıdaki çalışmaları yapınız.

- a. Demir yolu teknolojisinin ilk defa nerede ortaya çıktığını ve ticari hayat üzerindeki olumlu etkilerini, doğal kaynakların kullanımı üzerine olan olumlu ve olumsuz etkilerini araştırarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- b. Demir yolu ağının günümüzde en sık olduğu bölge ve ülkeler hangileridir? Bu durum söz konusu yerlerin hangi özelliklerinden kaynaklanmaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

- c. Dünya üzerinde hiç demir yolu ağı bulunmayan kıta veya büyük adalar hangileridir? Bu durumun nedenleri neler olabilir? Açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

d. Kıtalar üzerinde demir yolu ağının gelişmediği bölgeleri listeleyip karşlarına nedenlerini yazınız.

Kuzey Amerika:

.....

Güney Amerika:

.....

Avrupa:

.....

Afrika:

.....

Asya:

.....

Avustralya:

.....

e. Afrika Kıtası'nın genelinde demir yolu ağı seyrekken Güney Afrika Cumhuriyeti'nin bulunduğu kesimlerde sıklaşmasının nedenlerini belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

f. Gelişmiş ve geri kalmış ülkelerde demir yolu ağının sıklığını tespit ettikten sonra Türkiye'deki demir yolu ağı sıklığını ve kullanımını araştırarak yorumlayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

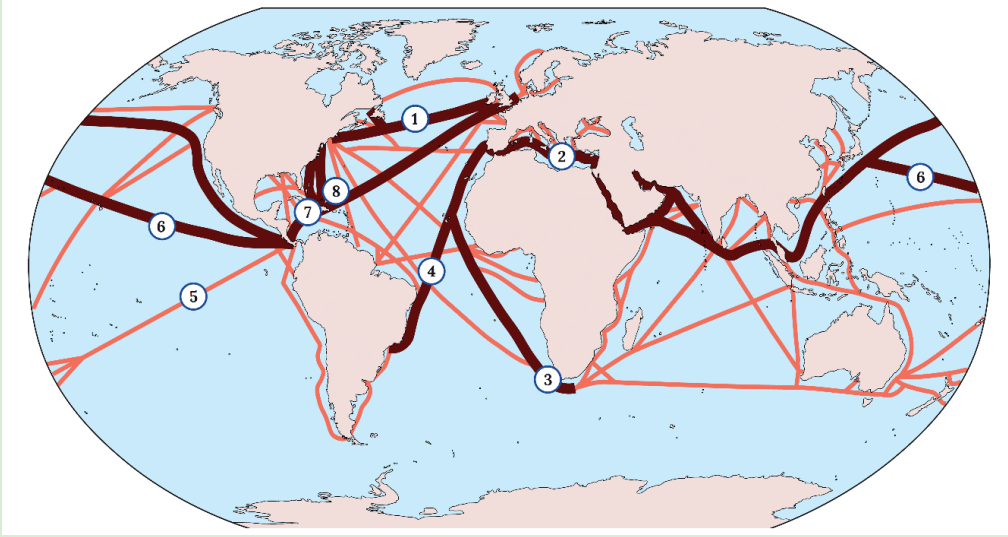
.....

.....

.....

.....

EK 2

Yukarıdaki haritada deniz yolları ulaşım sisteminde önemli güzergâh ve bağlantılar gösterilmiştir. Bu haritadan hareketle aşağıdaki çalışmaları yapınız.

- a. Aşağıdaki tabloda verilen önemli güzergâh ve bağlantıların haritada gösterildiği rakamları eşleştiriniz.

Numara	Önemli Güzergâh	Numara	Önemli Güzergâh
	Karayıpler-Meksika Körfezi Yolu		Ümit Burnu Yolu
	Meksika Körfezi, Karayıpler ve Amerika'nın Doğu Kıyıları Yolu		Atlantik, G. Amerika ve Doğu Kıyısı Yolu
	Pasifik, G. Amerika, K. Amerika ve Avrupa Yolu	1	Kuzey Atlantik Yolu
	Pasifik Aşırı Yolu		Batı Avrupa, Akdeniz ve Hint Okyanusu Yolu

- b. Haritada gösterilen güzergâhlardan hangisi diğerlerine göre daha yoğun şekilde kullanılmaktadır? Nedenlerini açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

- c. Türkiye'nin Dünya deniz yolu taşımacılığındaki yerini ve önemini açıklayınız.

.....

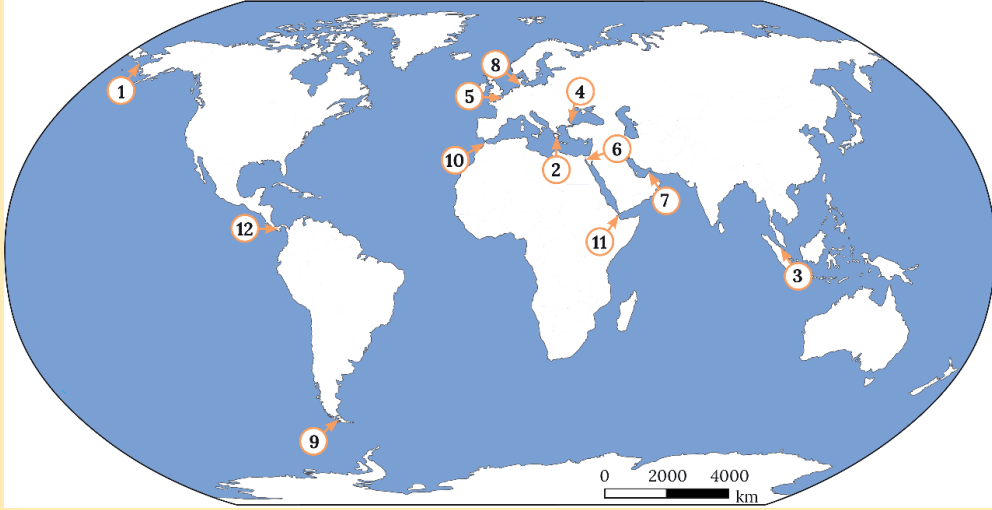
.....

.....

.....

.....

EK 3

Yukarıdaki haritada deniz yolu ulaşımı için kullanılan bazı boğaz ve kanalların yerleri gösterilmiştir. Bu haritadan hareketle aşağıdaki çalışmaları yapınız.

- a. Küresel ticaretin daha çok deniz yoluyla gerçekleştirilmesinin nedenleri nelerdir? Açıklayınız.

.....

.....

- b. Aşağıdaki tabloda boş bırakılan yerlere haritada yerleri gösterilen boğaz veya kanalların isimlerini yazınız.

Numara	Boğaz veya Kanal	Numara	Boğaz veya Kanal
1		7	
2		8	
3		9	
4	İstanbul Boğazı	10	
5		11	
6		12	

- c. Aşağıdaki tabloda boğaz ve kanallar hakkında verilen eşleştirmeleri tamamlayınız.

Kanal & Boğaz	Özellik
	Panama Kanalı açıldıktan sonra önemi azalan boğaz
	Uzakdoğu pazarlarını batı pazarlarına bağlayan boğaz
	Süveyş kanalını kullanan gemilerin çoğunlukla kullanmak zorunda kaldıkları, Kızıldeniz'in çıkışı konumundaki boğaz
	Körfez bölgesinde üretilen ham petrolün uluslararası pazarlara ulaşmasını sağlayan tanker gemilerin kullanmak zorunda olduğu boğaz
4	Akdeniz ile Karadeniz arasında yer alan boğaz
	Deniz yolu trafiği için yoğun şekilde kullanılmayan yollar
	Geçiş ücretleri sayesinde buldukları ülkelerin ekonomilerine büyük katkı sağlayan kanallar

- d. Kuveyt'te yer alan bir terminalden ham petrol yükü alan bir tanker gemi sırasıyla hangi boğaz ve kanalları geçerek Norveç'in batı kıyılarındaki bir limana ulaşabilir? Yazınız.

.....

.....

EK 4

Aşağıda verilen çalışmaları yapınız.

- a. Türkiye'nin uluslararası ulaşım açısından önemini artırmak için gerçekleştirilen projelerin adlarını yazınız.

.....

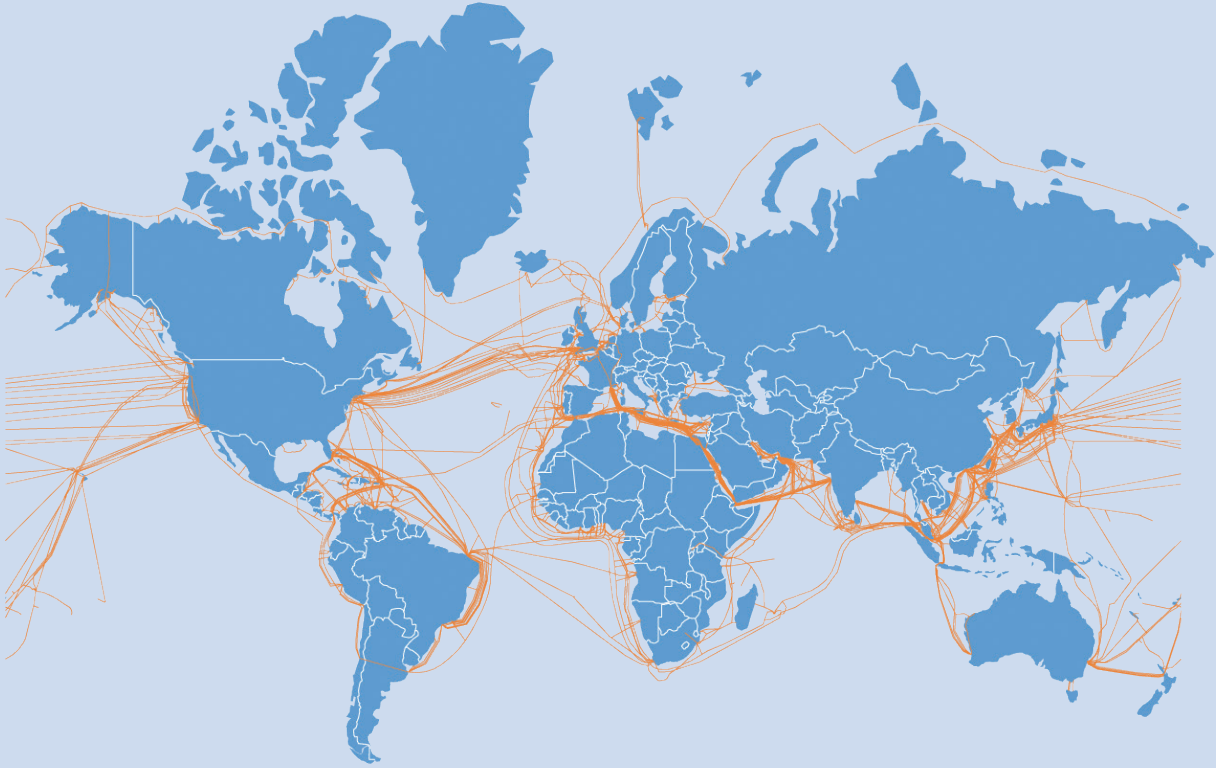
.....

.....

.....

.....

- b. Aşağıdaki haritada dünyada internet erişimini sağlamak üzere okyanus ve denizlerin altına yerleştirilmiş fiber optik kabloların dağılışları gösterilmiştir.

İnternet ulaşımını sağlayan fiber kabloların Dünya üzerindeki dağılışını etkileyen faktörleri açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

EK 5

Aşağıdaki soruların cevaplarını tablo içerisinde gizlenmiş kelimeler arasından seçerek işaretleyip gizli cümleyi ortaya çıkarınız. Kelimelerin tersten, yukarıdan ve çapraz yazılmış olduğunu unutmayınız.

P	A	M	N	A	G	N	I	R	E	B	M
M	K	A	A	K	A	S	N	Ş	A	K	E
İ	L	O	A	L	I	I	Y	O	D	I	S
A	S	R	O	C	A	E	A	T	O	R	S
T	A	T	I	C	V	K	M	R	V	A	İ
K	L	L	A	Ü	A	S	A	A	E	T	N
O	Y	K	S	N	H	Y	N	N	R	I	A
A	A	N	U	U	B	S	A	T	U	L	N
T	O	R	R	E	S	U	P	O	U	E	P
A	S	M	İ	F	İ	K	L	O	K	B	Y
A	U	N	U	S	K	İ	E	L	U	E	N
Z	M	A	C	E	L	L	A	N	A	C	B

- Asya'nın en doğu noktası ile Amerika'nın en batı noktası arasında kalan boğaz. (.....)
- Akdeniz ile Atlas Okyanusu'nu birleştiren boğaz. (.....)
- Yeni Zelanda'nın kuzey ve güney adasını ayıran boğaz. (.....)
- Büyük Britanya adasını Avrupa'dan ayıran dar boğaz. (.....)
- Umman Körfezi ile Basra Körfezi arasında kalan boğaz. (.....)
- Barents Denizi ile Kara Denizi'ni birbirine bağlayan boğaz. (.....)
- Yunanistan ile Mora yarımadasını birbirine bağlayan kanal. (.....)
- Güney Amerika'nın en güneyinde Atlas Okyanusu'nu Büyük Okyanusa bağlayan boğaz. (.....)
- Malakka yarımadasını Sumatra adasından ayıran boğaz. (.....)
- Sicilya adasını, İtalya'nın güneyindeki Calabria bölgesinden ayıran boğaz. (.....)
- Adriyatik denizini, İyon denizine bağlayan boğaz. (.....)
- Orta Amerika'da Atlas ve Pasifik Okyanusu'nu birbirine bağlayan kanal. (.....)
- Sicilya Adası ile Tunus arasında kalan boğaz. (.....)
- Akdeniz ile Kızıldeniz'i birleştiren kanal. (.....)
- Avustralya'nın kuzeyindeki en uç noktası ile Papua Yeni Gine arasındaki boğaz. (.....)
- Karadeniz'in Akdeniz'e açılmasını sağlayan boğaz. (.....)

Gizli Cümle

□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□
□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□	□

ÇEVRE VE TOPLUM

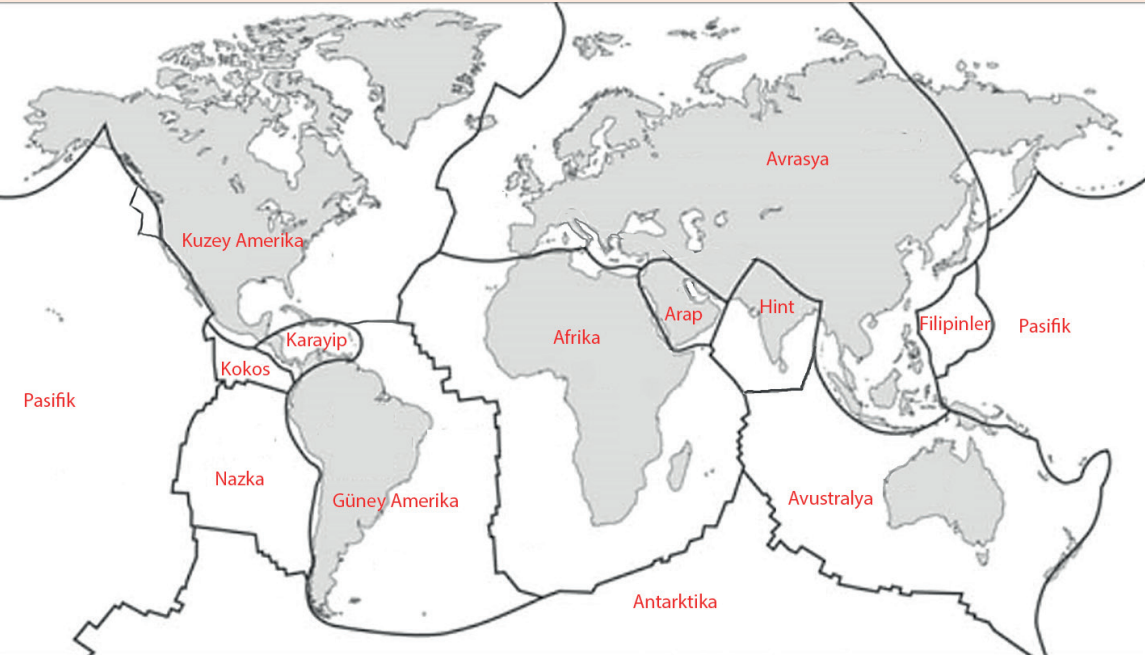
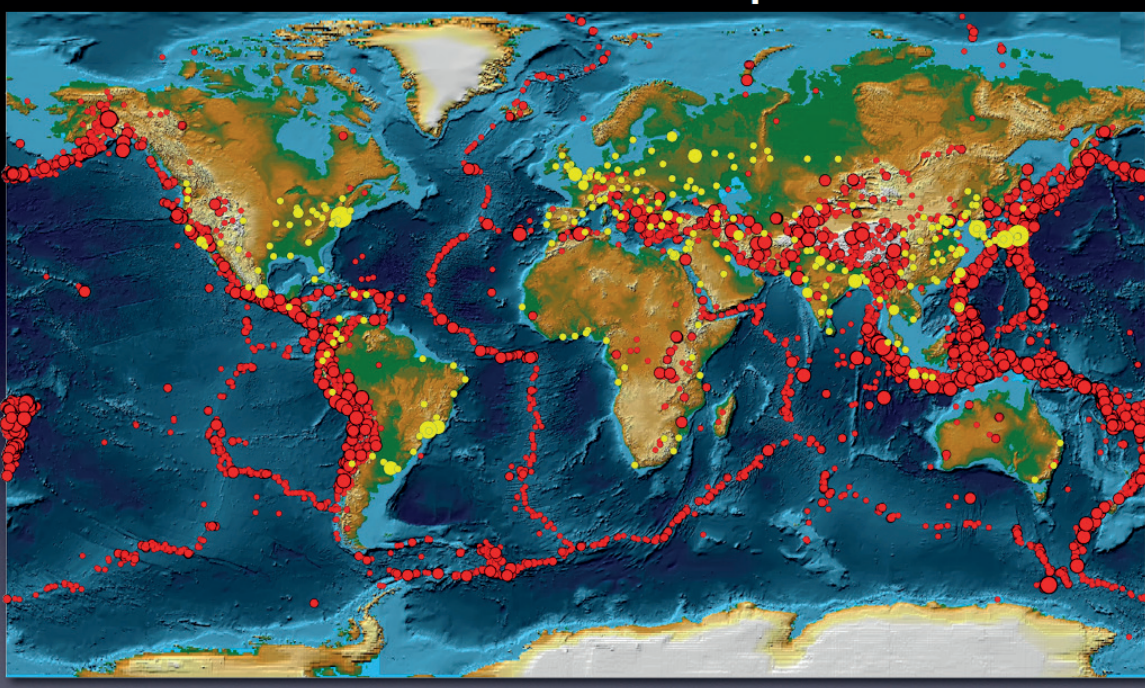
Ders Planının Konusu	Afetler	 40 + 20 dk.
Ders	Coğrafya	
Sınıf	10	
Ünite	10.4. ÇEVRE VE TOPLUM	
Kazanımlar	10.4.1. Afetlerin oluşum nedenlerini ve özelliklerini açıklar. <i>Coğrafi problemlerin çözümünde CBS ve diğer mekânsal teknolojilerden yararlandığına dair örneklere yer verilir.</i> 10.4.2. Afetlerin dağılışı ile etkilerini ilişkilendirir. 10.4.3. Türkiye'deki afetlerin dağılışı ile etkilerini ilişkilendirir. 10.4.4. Afetlerden korunma yöntemlerini açıklar. a) Farklı ülkelerde doğal afetlere karşı yapılan uygulamalara yer verilir. b) Ülkemizde depremler başta olmak üzere, afetlere karşı bilinç oluşturmanın önemi üzerinde durulur. c) Afetlerin meydana gelme sürecinde bireylere düşen sorumluluklara değinilir.	
Coğrafi Beceriler	Arazide çalışma Coğrafi gözlem Coğrafi sorgulama Harita becerisi	
Materyaller	Çalışma Kâğıdı	

YÖNERGE

1. Afetlerin dağılışı ve etkileri konusu için öğrencilere "EK 1" de yer alan uygulama yaptırılır.
2. Türkiye'deki afetlerin dağılışı ile etkileri konusu için öğrencilere "EK 2" de yer alan uygulama yaptırılır.
3. Afetlerden korunma yöntemleri konusu için öğrencilere "EK 3" de yer alan uygulama yaptırılır.
4. Afetlerden korunma yöntemleri konusu için öğrencilere "EK 4" de yer alan uygulama yaptırılır.

EK 1

Aşağıdaki haritalardan ilkinde kırmızı noktalarla son 10 yılda yaşanmış 5'ten daha büyük depremlerin dağılışı, sarı noktalarla ise nüfusu 1 milyonu aşan şehirlerin dağılışı gösterilmiştir. İkinci haritada ise yerka-
buğunu oluşturan büyük plakaların sınırları gösterilmiştir.

Yukarıda verilen haritaları inceleyerek aşağıda istenen çalışmaları yapınız.

a. Levha sınırları ile depremlerin dağılışı arasındaki paralelliğin nedenlerini araştırarak açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

b. Deprem ve levha sınır ilişkisinin benzerleri başka olay ve özellikler için de söz konusu mudur? Araştırarak örneklendiriniz.

.....

.....

.....

.....

c. Büyük depremlerin yaşandığı alanlar ile büyük şehirlerin dağılımlarını göz önüne alarak ortaya çıkan riskleri değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

d. Türkiye'nin jeolojik yapısını ve beşerî özelliklerini dikkate alarak deprem riski açısından değerlendiriniz.

.....

.....

.....

.....

.....

e. Deprem sonrasında birçok ihtiyacımızı karşılamak için önlem olarak bir deprem çantası hazırlasaydınız içinde nelere yer verirdiniz? Listeleyiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

EK 2

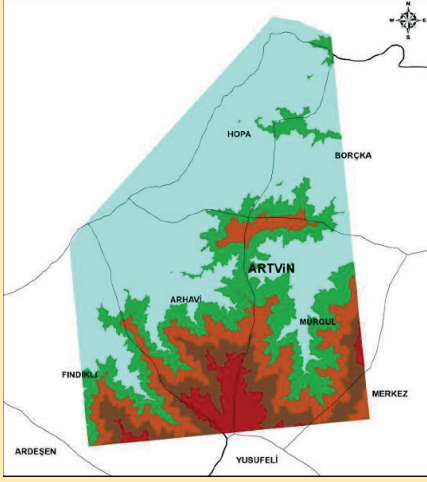
Aşağıdaki tabloyu yönergeler doğrultusunda doldurunuz.

- Yaşadığınız ilin adını yazınız.
- Yaşadığınız ilde görülmesi muhtemel afet türlerini işaretleyiniz.
- Belirttiğiniz afetlere ilişkin devlet tarafından alınan ve şahsi olarak aldığınız önlemler nelerdir? Belirtiniz.

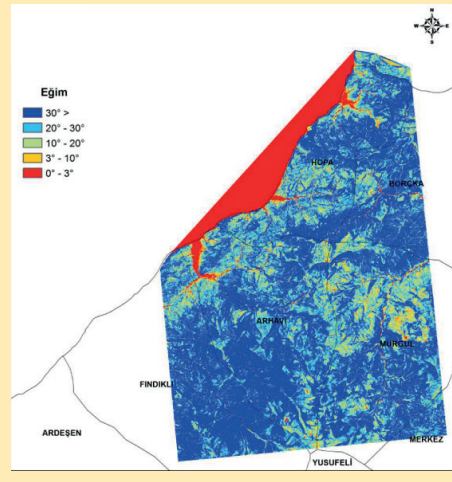
İsminiz:			
Yaşadığınız İlin Adı:			
Afet Türü	Yaşadığınız İlde Görülme Riski	Bu Afete Karşı Devlet Tarafından Alınan Önlemler	Bu Afete Karşı Kişisel olarak Aldığınız/Almanız Gereken Önlemler
Deprem			
Kütle Hareketleri			
Sel, Taşkın			
Fırtına, Hortum			
Erozyon			
Çığ			
Orman Yangınları			
Salgın Hastalıklar			
Böcek İstilaları			
Nükleer Kazalar			

EK 3

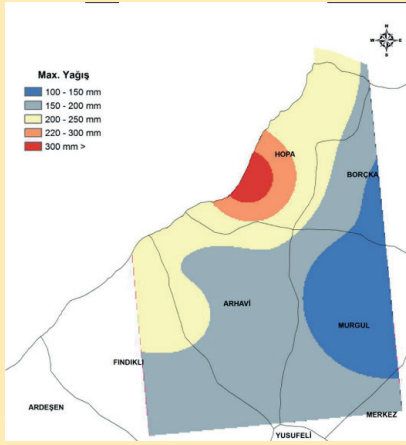
Taşkınlar, ülkemizde ve dünyanın birçok yerinde büyük can ve mal kayıplarına neden olan afetlerden biridir. Türkiye’de büyük taşkınlar bölgesel iklim, topografya ve yağış alanı büyüklüğü faktörlerinin birleşiminden oluşur. Bu da akarsu yatağı kenarındaki arazi kullanımları için yapılacak risk yönetimi çalışmalarında bazı yeni planların dikkate alınmasına neden olmaktadır. Aşağıda Artvin’in kuzey kesimlerine ilişkin bilgisayar ile Coğrafi Bilgi Sistemleri (CBS) programları kullanılarak üretilmiş çeşitli haritalar gösterilmiştir.

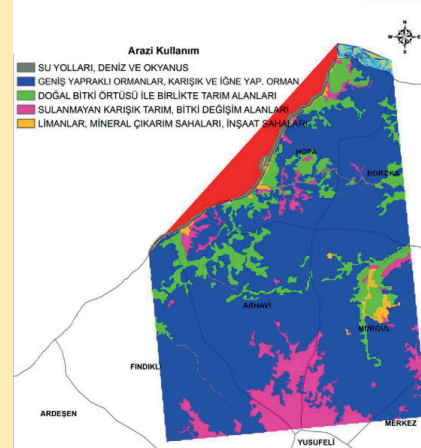
Çalışma Alanının Fiziki Haritası

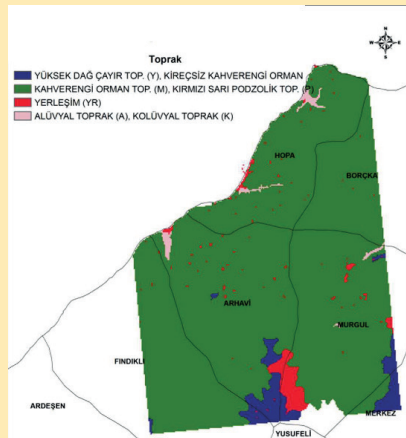
Çalışma Alanının Eğim Haritası

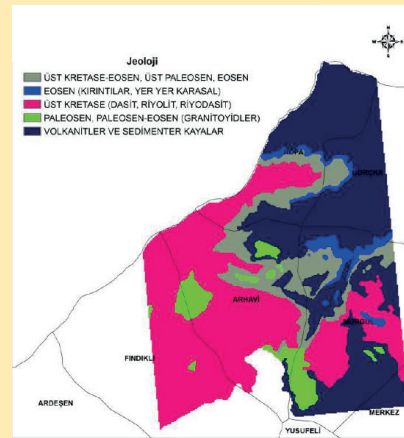
Çalışma Alanının Yağış Haritası

Çalışma Alanının Arazi Kullanım Haritası

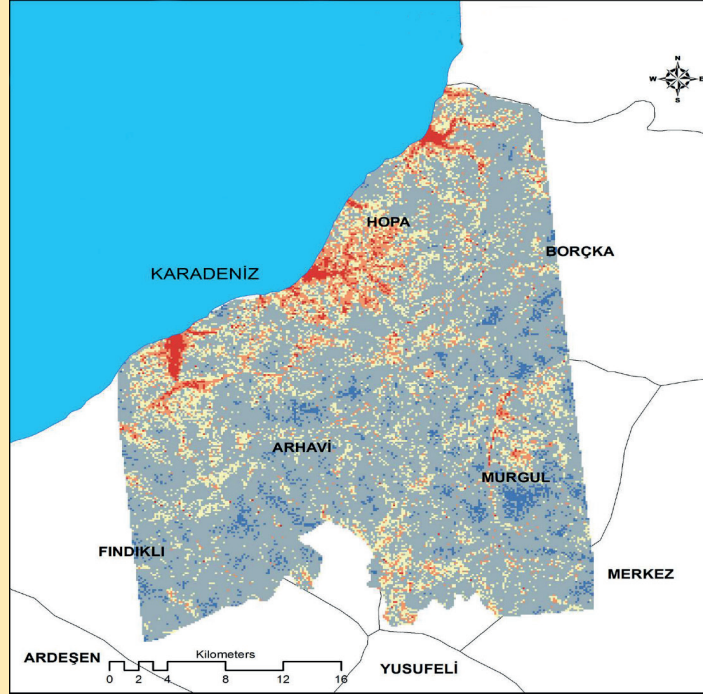

Çalışma Alanının Toprak Haritası

Çalışma Alanının Jeoloji Haritası

Bu haritalar CBS programları kullanılarak birleştirilmiş ve aşağıdaki taşkın risk haritası elde edilmiştir.

Bu haritadan hareketle aşağıdaki çalışmaları yapınız.

- a. Yukarıdaki haritanın lejant kısmını oluşturunuz. (Numaralandırma ya da "riskli, az riskli" vb. ifadeleri kullanabilirsiniz.)

- b. Bir bölgede taşkın riskini artıran doğal ve beşerî etkenleri araştırarak belirtiniz.

.....

.....

.....

.....

.....

- c. Taşkın afetinde olduğu gibi, CBS kullanılarak risk analizlerinin yapılabileceği afet türleri nelerdir? Araştırınız.

.....

.....

.....

.....

.....

EK 4

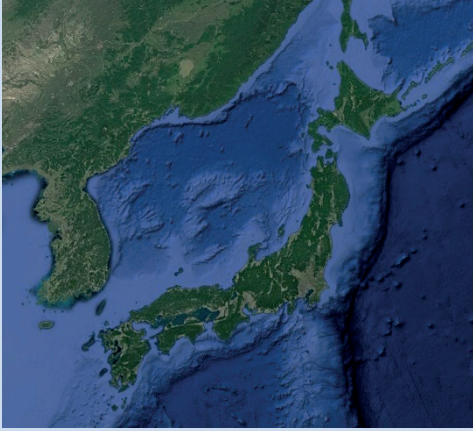
Aşağıdaki tabloyu yönergeler doğrultusunda doldurunuz.

- Haritası gösterilen kıta veya bölgenin adını yazınız.
- Söz konusu yerde sık şekilde yaşanan afet türünün adını yazınız.
- Belirttiğiniz afetlere karşı bölgede yer alan ülkeler nasıl mücadele etmektedirler? Belirtiniz.

Harita	Afet Türleri	Bu Afete Karşı Bölge Ülkeleri Tarafından Alınan Önlemler
 <p>Bölgenin Adı:</p>		
 <p>Bölgenin Adı:</p>		
 <p>Bölgenin Adı:</p>		
 <p>Bölgenin Adı:</p>		

Bölgenin Adı:

Bölgenin Adı:

Bölgenin Adı: